

**60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN BENLİK ALGILARI İLE ANNE-
BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ECEM ÖZLER

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**MERSİN
AĞUSTOS-2023**

**60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN BENLİK ALGILARI İLE ANNE-
BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ECEM ÖZLER

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. VUSLAT OĞUZ ATICI**

**MERSİN
AĞUSTOS-2023**

ONAY

Ecem ÖZLER tarafından Doç. Dr. Vuslat OĞUZ ATICI danışmanlığında hazırlanan “60-72 Aylık Çocukların Benlik Algıları İle Anne-Baba-Çocuk İletişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışma aşağıda imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından 29/08/2023 tarihinde yapılan Tez Savunma Sınavı sonucunda oybirliği ile Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Görevi	Unvanı, Adı ve Soyadı	İmza
Başkan	Doç.Dr.Vuslat OĞUZ ATICI	
Üye	Doç.Dr.Emine YILMAZ BOLAT	
Üye	Doç.Dr.Ebru DERETARLA GÜL	

Jüri kararı, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun aşağıdaki tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Tarih :

Sayı :

Prof. Dr. Hakan AKDAĞ
Enstitü Müdürü

Bu tezde kullanılan özgün bilgiler, şekil, tablo ve fotoğraflardan kaynak göstermeden alıntı yapmak 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümlerine tabidir.

ÖZET

60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN BENLİK ALGILARI İLE ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmada, okul öncesi eğitim kurumuna giden 60-72 aylık çocukların benlik algılarıyla anne-baba-çocuk iletişimi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. İlişkisel tarama modeline uygun olarak yapılan çalışmanın örneklemini 2021-2022 öğretim döneminde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Mersin ili Yenişehir ilçesinde yer alan iki bağımsız anaokuluna ve bir ilkokula bağlı anasınıfına giden, 60-72 aylık 160 çocukla söz konusu çocukların anne babaları oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama araçları olarak, anne babalarla çocukların demografik bilgilerini tespit etmek için “Kişisel Bilgi Formu”, çocukların benlik algısı düzeylerini tespit etmek için 5-6 yaşlarındaki okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik geçerlik ve güvenilirlik araştırması Turaşlı'nın (2014) yaptığı “Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği” ve anne-baba-çocuk iletişimini değerlendirmek için Arabacının (2011) geliştirdiği “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)” tercih edilmiştir. Elde edilmiş olan nicel veriler SPSS 26 paket programıyla incelenmiştir. Veriler analiz edilirken, normal dağılım testleri yapılmıştır, dağılımın normal olduğunun saptanmasının ardından Pearson Korelasyon Testi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda; çocukların 111'i (%69.4) yüksek ve 48'i (%30) orta düzey benlik algısına sahip olduğu belirlenmiştir. Çocukların benlik algılarında cinsiyete göre istatistiki bakımdan kayda değer farklılık saptanmamıştır. Çocukların benlik algılarıyla anne-baba-çocuk iletişimi puanlarında istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı fark bulunmamıştır. Ancak; anne-çocuk iletişimi ile baba-çocuk iletişimi arasında orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: 60-72 Aylık Çocuklar, Benlik Algısı, Anne-Baba, İletişim, Okul Öncesi

ABSTRACT
**INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SELF-
PERCEPTIONS AND THE MOTHER-FATHER-CHILD COMMUNICATION OF 60-
72 MONTHS CHILDREN**

This study aimed to examine the relationship between self-perceptions and parent-child communication of 60-72 months old children attending a pre-school education institution. The sample of the research, which was conducted in accordance with the relational screening model, consisted of 160 children aged 60-72 months and their parents, who attended two independent kindergartens and a kindergarten affiliated with a primary school in the Yenişehir district of Mersin province under the Ministry of National Education in the 2021-2022 academic year. As data collection tools in the study, "Personal Information Form" was used to determine the demographic information of parents and children, and "Personal Information Form" was used to determine the self-perception levels of children, and the validity and reliability study for 5-6 years old preschool children was conducted by Turaşlı (2014). Demoulin Self-Perception Scale for Children and "Parent-Child Communication Assessment Tool (ABÇİDA)" developed by Arabacı (2011) were used to evaluate parent-child communication. The obtained quantitative data were analyzed through the SPSS 26 package program. In the analysis of the data, normal distribution tests were performed and Pearson Correlation Test was used after it was determined that the distribution was normal. As a result of the analysis; It was determined that 111 (69.4%) of the children had high self-perception and 48 (30%) had medium self-perception. There was no statistically significant difference in children's self-perception according to gender. There was no statistically significant difference in children's self-perception and parent-child communication scores. However; It was determined that there was a statistically significant relationship between mother-child communication and father-child communication at a moderate level.

Keywords: 60-72 Months-Old Children Self-Perception, Mother-Father, Communication, Preschool

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans eğitimlerim boyunca bilgi, beceri ve tecrübelerini benimle paylaşan, yüksek lisansa başlamamda bana ilham olan, tezimin planlanması, yürütülmesi ve sonuca ulaşmasında desteklerini esirgemeyen, zorluklarla karşılaştığım bu dönemde motivasyonumu korumamı sağlayan, bana inanan ve güvenen çok değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Vuslat OĞUZ ATICI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezimin değerlendirilme sürecinde değerli zamanlarını ayırarak görüş ve önerileri ile tezimin tamamlanmasına önemli katkılar sağlayan ve tez savunma jürisinde yer alan Doç. Dr. Emine YILMAZ BOLAT ve Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL hocalarıma çok teşekkür ediyorum.

Veri toplama süreci boyunca bana yardımcı olan okul yöneticileri ve öğretmenlerine, araştırmama katılan tüm sevgili çocuklara, ailelerine ve bu süreçte yolumun kesiştiği herkese teşekkür ediyorum.

Bu süreçte kilometrelerce uzakta olmasına rağmen umutsuzluğa kapıldığım her anda yanımda hissettiğim, desteklerini hiç esirgemeyen, bu yolu beraber yürüdüğümüz yol arkadaşım Ümmühan ÜNAL'a, birlikte çıktığımız yüksek lisans yolculuğunda ilk günden itibaren her daim desteğini yanımda hissettiğim canım arkadaşım Fatma Aleyna HALAÇ'A, tez yazım sürecimde yardıma ihtiyaç duyduğum her an yardımına koşan sevgili arkadaşım Eda AYGİN'e çok teşekkür ediyorum.

Bugün ben olmamı sağlayan her şeyde payları olan, her daim sevgilerini ve güvenlerini hissettiğim, aldığım her kararda yanımda duran, bu hayattaki en büyük destekçilerim canım babam Nadir ÖZLER ve canım annem Perihan ÖZLER'e, bana benden çok güvenen, her zaman biricik olduğumu hissettiren canım kardeşlerim Ege ÖZLER ve Emre ÖZLER'e sonsuz teşekkür ediyorum.

Ecem ÖZLER
Mersin, 2023

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	viii
BÖLÜM 1 GİRİŞ	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	3
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Sayıtlar.....	5
1.6. Sınırlılıklar	6
1.7. Tanımlar.....	6
BÖLÜM 2 ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE KAYNAK ARAŞTIRMALARI	7
2.1. Benlik Kavramı, Tanımı ve Önemi	7
2.2. Benlik Kavramı İle İlgili Kuramlar	8
2.2.1. “William James” ve Benlik Kavramı.....	8
2.2.2. “Charles Horton Cooley” ve Ayna Benlik Kuramı	9
2.2.3. “Sigmund Freud” ve Psikanalitik Kuram.....	9
2.2.4. “Alfred Adler” ve Bireysel Psikoloji.....	9
2.2.5. “Carl Gustav Jung” ve Analitik Psikoloji	10
2.2.6. “Erik Homburger Erikson”’un Benlik Kavramı	10
2.2.7. “Carl Rogers” ve Fenomenolojik Benlik Kuramı	11
2.2.8. “Morris Rosenberg” Benlik Saygısı Kuramı.....	11
2.2.9. “Stanley Coopersmith” Benlik Saygısı Kuramı	11
2.3. Okul Öncesi Dönemde Benlik Algısının Gelişimi.....	12
2.4. Okul Öncesi Dönemde İletişim.....	13
2.4.1. İletişimin Tanımı	13
2.4.2. İletişimin Unsurları.....	14
2.4.3. İletişim Türleri	16
2.4.4. İletişim Engelleri	17
2.4.5. Aile İçi İletişim	18
2.4.6. Benlik Algısı ve İletişim.....	21
2.5. Kaynak Araştırmaları	21
2.5.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	21
2.5.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	28
BÖLÜM 3 YÖNTEM	33
3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	33
3.3. Veri Toplama Araçları.....	35
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	35
3.3.2. Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği.....	35
3.3.3. Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (ABCİDA)	36
3.4. Veri Toplama Yöntemi.....	37
3.5. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi	37
BÖLÜM 4 BULGULAR.....	40

BÖLÜM 5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	49
KAYNAKLAR	54
EKLER	60
EK-1 ETİK BEYANI	60
EK-2 ORJİNALLİK RAPORU	61
EK-3 ÖZGEÇMİŞ	62
EK-4 KİŞİSEL BİLGİ FORMU	63
EK-5 DEMOULİN ÇOCUKLAR İÇİN BENLİK ALGISI ÖLÇEĞİ	65
EK-6 ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİ DEĞERLENDİRME ARACI (ABÇİDA)	66
EK-7 ETİK KURUL ONAY BELGESİ	67
EK-8 ARAŞTIRMA İZNİ ONAY BELGESİ	68
EK-9 DEMOULİN BENLİK ALGISI ÖLÇEĞİ KULLANIMI İÇİN İZİN FORMU	69
EK-10 ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİNİ DEĞERLENDİRME ARACI KULLANIMI İÇİN İZİN FORMU	70

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1 Çocukların demografik özellikleri.....	33
Tablo 2 Çocukların anne ve babalarının demografik özellikleri.....	34
Tablo 3 “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği” ve “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı” alt boyutları ve ölçek toplam puanlarına ait Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları.....	38
Tablo 4 Çocukların “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği”ne ait ifadelerin ortalama puan ve standart sapma değerleri.....	40
Tablo 5 Anne ve babaların “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı”na ait ifadelerin ortalama puan ve standart sapma değerleri.....	41
Tablo 6 “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği”ne ait puan ortalamaları ve standart sapma değerleri	42
Tablo 7 “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı”na ait puan ortalamaları ve standart sapma değerleri.....	43
Tablo 8 Çocukların benlik algısı düzeylerine yönelik bulgular.....	44
Tablo 9 Çocukların “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği” ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin T-testi Sonuçları	45
Tablo 10 Annelerin “Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı” alt boyutlarına ait puanları ve toplam puanları ile çocukların “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği”nden almış oldukları puanlara ilişkin Pearson Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi sonuçları	45
Tablo 11 Babaların “Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı” alt boyutlarına ait puanları ve toplam puanları ile çocukların “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği”nden almış oldukları puanlara ilişkin Pearson Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi sonuçları	46
Tablo 12 Annelerin “Anne-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı” alt boyutlarına ait puanları ve toplam puanları ile babaların “Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı” alt boyutlarına ait puanları ve toplam puanlarına ilişkin Pearson Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi sonuçları	47

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABÇİDA: “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı”

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Okul öncesi dönem hayatın ilk 6 senesini içeren, çocukların psikomotor, bilişsel, sosyal-duygusal ve dil gelişimi alanlarında oldukça süratli bir şekilde gelişim gösterdiği, kişilik oluşumunun büyük ölçüde tamamlandığı kritik bir süreçtir. Gelişimin, çocuğun hayatının başka hiçbir döneminde bu hızda ilerlemediği kritik süreçte, çocuğun içerisinde bulunduğu çevre ve çocuğa sunulan çevresel uyaranların zenginliği büyük önem taşımaktadır. Çocuğun içerisinde bulunduğu ilk sosyal çevre ailesidir. Yalnızca doğduğu andan itibaren değil, doğum öncesi dönem ile birlikte çocuğun tüm yaşamına etki ederek olumlu ya da olumsuz deneyimlerini yaşayabileceği ilk sosyal ortamdır. 0-6 yaş döneminde çocuğun gözlem yaparak, rol model alarak öğrendiği süreçte anne-baba ile kurulan sağlıklı ilişkiler ve iletişim çocuğun kişilik gelişimine büyük oranda katkı sağlayacaktır. Çocuğun kişiliğinin temelini oluşturan benlik gelişimi de bu dönemde gerçekleşmektedir. Kendisini ve çevresini keşfetmeye başlayan çocuk; anne, baba ve daha sonra ailedeki diğer insanlarla kurduğu iletişim süreçleri sonucunda kendisi ile ilgili değerlendirmeler yapmaya başlamaktadır. Bu değerlendirmeler sonucunda kendisiyle ilgili bazı yargılara varmaktadır. Çocukların aile ortamında edindikleri olumlu deneyimler; sevildiğini, kendisinin ve düşüncelerinin değerli olduğunu hissetmesi, başarılı hissetmeleri, anne-babaları tarafından onaylanmaları kendisi ile ilgili olumlu yargılara ulaşmasına ve olumlu benlik algısı geliştirmesine katkı sağlayacaktır. Tüm bunlar göz önüne alındığında anne-baba-çocuk arasındaki sağlıklı iletişim sürecinin çocukların olumlu benlik algısı geliştirmesinde etkili olacağı düşünüldüğünden çocukların benlik algıları ile anne-baba-çocuk iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

1.1. Problem Durumu

Sağlıklı bir kişilik gelişimi, bireyin mutlu bir hayat sürebilmesine ve toplum içinde yer edinebilmesine olanak sağlamaktadır (Aytar-Güngör, 2014). Bireyin doğduğu anda ilk karşılaştığı sosyal çevre olan aile, kişiliğin oluşumunda önemli bir yere sahiptir. Bireylerin sosyo-kültürel, ahlaki değerleri, tutumları, davranışları ilk olarak burada oluşmakta ve anne-babayı rol model alarak öğrenmektedir (Koçyiğit, 2016). Çocuğun kişiliğinin şekillendiği bu süreçte ve büyüdüğü ortamda çocuk kendisiyle ilgili nasıl düşünmesi gerektiğini de öğrenir. Çocuk büyümesiyle etraftan daha fazla mesaj alır, yetişkinlerce değerlendirilir. Söz konusu

değerlendirmeler sonucu kendisiyle ilgili bazı yargılara ulaşır (Cüceloğlu, 1993). Çocuğun kendisiyle ilgili yaptığı bu değerlendirmeler sonucunda çocukta benlik algısı oluşmaya başlar.

Benlik kavramı, kişinin kendisini nasıl algıladığı, ne kadar değerli gördüğü olarak tanımlanabilir. Bir başka ifadeyle, benlik kavramı kişinin kendisiyle ilgili zihninde oluşturduğu görünüşüdür (Yavuzer, 2019). Benlik, kişiliği şekillendiren bir kavram ve bireyin kendini algılayış biçimidir (Aslan, 1992). Yani benlik bireyin kendisine ilişkin öznel yargılarından oluşmaktadır. Öznel yargılar, kişiye özgü yaşantılara ve deneyimlere işaret etmektedir. Birey doğduğu andan itibaren çevresindeki bireylerle ve ilk aşamada annesiyle etkileşimde bulunmaya başlar. Çocuk, önce anne-babasıyla zaman içinde de diğer insanlarla kurduğu ilişki ve iletişimlerde kendisiyle ilgili görüş ve değerlendirmeleri biriktirir. Kendi yaşantıları, deneyimleri ve iletişimlerinde bu görüş ve değerlendirmeleri biriktirerek benlik algısını oluşturur. Kısaca, birey benliğini içinde yaşadığı sosyal çevre yaşantıları ve insanlarla kurduğu ilişki ve iletişimlerle oluşturarak geliştirir (Kaya, 2020).

İletişim etkinliğinde bulunan bireyler, kurdukları ilişkiler içinde kendilerini sürekli tanımlama eğilimindedir ve bu süreçte kendilerini tanımaya başlamaktadır. İlişki içinde benliğin tanımlanması, iletişim sürecinin dinamiğini oluşturmaktadır (Cüceloğlu, 1993). İletişim kişinin bütün hayatı boyunca süren iki yönlü bir süreçtir. Nitelikli bir iletişimin temeli ailede atılmaktadır. Aile içerisinde iyi iletişim becerileri edinen çocukların, okula ve zamanla genişleyen sosyal çevrelerine uyumu kolaylaşmaktadır. Çocuğun yetiştiği aile ortamı ve anne-baba-kardeşler arasındaki iletişim, özellikle kritik bir dönem olan okul öncesi dönemde büyük önem taşımaktadır (Arabacı, 2011). Çünkü çocuğun içinde büyüdüğü toplum, hem onun kendisini ifade ediş biçimini etkiler, hem de benlik algısını biçimlendirir. Çocukların duygularının ve düşüncelerinin olacağını bilen ebeveynler girişimci, kendine güveni olan, başkalarıyla kurduğu ilişkilerde başarılı bireyler yetiştirir iken, çocuklarını kısıtlayan, olumsuz eleştiren, onların kendisini ifade etmesine izin vermeyen anne babalar çekingen, içe kapanık, güvensiz bireyler yetiştirebilmektedir (Cüceloğlu, 1993). Özellikle ailede, anne-baba çocuk ilişkilerinde olumsuz iletişim çocuğun benlik saygısını, kendisine olan güvenini olumsuz yönde etkiler (Kaya, 2020).

Çocukların benlik kavramları ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde; Banham ve arkadaşları (2000), anne babaların çocuklarıyla kurdukları iletişim biçimleriyle ilgili eğitime ihtiyaçları olduğunu ve iletişim biçimlerinin özellikle 0-5 yaş dönemde çocuklarının benlik gelişimi üzerindeki etkileri konusunda ebeveynlerin farkındalıklarının artırılması gerektiğini dile getirmektedir. Bagán ve arkadaşları (2019) anne ve baba desteğinin çocukların benlik kavramlarıyla pozitif yönde bir ilişki olduğunu saptamıştır. Destekleyici ebeveynlik tarzının,

olumlu sosyal davranışların ve çocukların benlik kavramının gelişmesine yardımcı olabileceğini belirtmektedir. Bagán ve arkadaşları, anne-baba desteğini; çocuklarla iletişimi teşvik etme, iş birliği yapma ve deneyimleri paylaşma gibi davranışlar olarak açıklamıştır. Searle ve arkadaşları (2013) çocukların ebeveynleri ve öğretmenleri ile kuracakları iyi ilişkilerin çocukların benlik kavramlarını olumlu yönde geliştirmesinde önemli olduğunu belirtmiştir. Benlik ile ilgili yapılan bir başka araştırmada İkiz (2009) çocukların benlik algısı düzeyleriyle aile fonksiyonları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonunda aile içindeki davranış kontrolü işleviyle çocukların benlik algıları, öz yeterlilikle öz saygı arasında kayda değer bir ilişkiye rastlanmıştır. Bir başka araştırmada ise Yazıcı ve Taştepe (2013) çocukların benlik algısıyla ebeveynlerin aile ortamı algısı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonucunda, birliği ve beraberliği odağa alan aile ortamının çocukların benlik algısını pozitif olarak etkilediğini, denetim odaklı aile ortamının ise çocukların benlik algısını oldukça olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları ve açıklamalardan yola çıkılarak, bu araştırmaya konu olan benlik algısı ve anne-baba-çocuk iletişiminin çocuğun gelişim sürecinde önemli bir yere ve ortak etki unsurlarına sahip oldukları, birbirlerini negatif veya pozitif yönde etkileyebilecekleri düşünülmekte, benlik algısı düşük olan çocukların anne-babayla olan iletişiminin zayıf olması veya benlik algısı yüksek çocukların anne-babayla olan iletişiminin güçlü olması öngörülmektedir. Çocuğun ilk sosyalleştiği yer olan, kişiliğinin temellerinin atıldığı ailede, çocuk ve anne-baba arasında kurulan sağlıklı iletişim sürecinin çocuğun benlik algısı gelişimine etki edeceği düşünülmektedir. 60-72 aylık çocukların benlik algılarıyla anne-baba ve çocuk iletişimi arasındaki ilişki araştırmanın problemini oluşturmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, okul öncesi eğitimi kurumuna giden 60-72 aylık çocukların benlik algılarıyla anne-baba-çocuk iletişimi arasındaki ilişkinin analiz edilmesidir.

1.3. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

60-72 aylık çocukların benlik algıları üzerinde anne-baba-çocuk iletişiminin etkisi var mıdır? sorusu araştırmanın temel problemi olarak tanımlanmıştır. Problem cümlesi kapsamında alt problemler şu şekildedir:

1. 60-72 aylık çocukların benlik algısı hangi düzeydedir?

2. 60-72 aylık çocukların benlik algısı düzeyi cinsiyete göre istatistiki bakımdan anlamlı fark var mıdır?
3. 60-72 aylık çocukların anne-çocuk ve baba-çocuk iletişimi hangi düzeydedir?
4. 60-72 aylık çocukların benlik algılarıyla anne-çocuk iletişimi arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. 60-72 aylık çocukların benlik algıları ile baba-çocuk iletişimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Anne-çocuk ve baba-çocuk iletişimi arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Anne-babanın çocuğun üstündeki tesiri çocuk doğmadan evvel başlamaktadır. Anneyle babanın bebek konusunda hazır ve istekli olup olmamaları, bebekle ilgili düşünceleri bebeğin hayata ilişkin ilk deneyimlerinde ve sosyal çevresiyle olan etkileşiminde etkili olur. Çocuğun sosyal duygusal gelişimi anne-baba-çocuk etkileşimi ile ilişkilidir. Çocukta sosyal ilişkilerin gelişmesinde anne ile iletişiminin büyük oranda etkisi bulunmaktadır. Anneyle çocuk arasındaki iyi kurulmuş iletişim çocuğun kişiliğinin gelişimine olumlu yönde etki sağlar. Başka insanlarla iyi ilişkiler kurması noktasında oldukça önemlidir (Kandır ve Alpan, 2008). Çocuk, önemli gördüğü bireylerin davranışların etkilenir. Bu kişinin davranışlarını taklit ederken kişinin olumlu davranışlarından, sözlerinden, jest ve mimiklerinden takdir edildiğini algıladığında, bir şeyi başarabilme konusundaki benlik algısı olumlu yönde gelişir. Çocuk, bu kişi tarafından takdir görmediğini ya da davranışlarının onaylanmadığını algıladığında ise kendisi hakkında olumsuz değerlendirmeler yapabilir (Arseven, 1986).

Çocuklar kişilerarası ilişkileri öncelikle gözlem yaparak ve sonrasında deneyerek, yaşayarak sosyal çevrelerinden öğrenirler. Çocuğun sosyal bir varlık olarak bulunduğu ilk ortam aile ortamıdır (Arabacı, 2011). Aile içerisinde özellikle anne ve babanın çocukla ilişkisi çocukların olumlu ya da olumsuz benlik algısı gelişimini büyük oranda etkilemektedir. Anne-baba çocuğun tüm başarılarını, hangi alanda ya da hangi seviyede olduğunu önemsemeden, doğru zamanda takdir edebilmeli; başarısız olduklarında ise eleştirmeden, çocukla birlikte başarısızlığının nedenleri konuşarak onu başarabilmesi için cesaretlendirebilmelidir. Bu şekilde çocuk olumlu yönde ve gerçekçi benlik algısı geliştirebilir. Anne ya da baba, eğer çocuğun başarabilmesi için ona fırsat vermez, her şeyi onun yerine yaparsa çocuk kendisini ve yeteneklerini keşfetmekte geç kalabilir. Çocuk, başkalarına bağımlı kişilik geliştirebilir. O nedenle çocuğun olumlu benlik algısı geliştirebilmesi için, çocuğun her başarısı görülmeli,

takdir edilmeli ve çocuk sevildiğini hissetmelidir (Arseven, 1986). Çocuğun aile ortamındaki ilişkilerinde ve iletişimde yaşadığı deneyimler ileriki dönemlerdeki sosyal davranışları kazanmasında önemli rol oynar. Bu nedenle anne-baba-çocuk arasındaki iletişimin niteliği önem taşır. Olumlu iletişim becerilerine sahip olan çocuklar, yaşamlarının her alanında bunları kullanarak, sosyal-duygusal anlamda başarılı, özgüvenli, kendi kararlarını alabilen, kendisi ve çevresinde bulunan kişilerle uyumlu bir kişilik geliştirebilmektedir (Arabacı, 2011). Dolayısıyla çocukların olumlu iletişim becerileri kazanması ve sosyal-duygusal alanda gelişmesi çocukların olumlu benlik algısının oluşumuna katkı sağlamaktadır.

Okul öncesi çocukların benlik algılarına yönelik ülkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde; çocukların öz düzenleme becerileri (Tuzcuoğlu ve diğerleri 2019; Kovancı, 2020), sosyal-duygusal uyumları (Yazıcı ve Demirtaş, 2015), yaratıcılık düzeyleri (Güven ve Doğanay Koç, 2020), sosyal becerileri (Zembat ve diğerleri, 2018), mizaçları (Zembat ve diğerleri, 2018; Uyanık Koç, 2020), bilişsel tempoları (Tozduman Yaralı ve Güngör Aytar, 2019), farklılıklara saygı düzeyleri (Aktaş, 2020), ilköğretime hazır bulunuşlukları (Akşin, 2013), çocuklarda bağlanma (Evirgen Geniş, 2017), babaların bağlanma stilleri (Yakupoglu, 2011), ebeveyn tutumları (Bayhan ve Öz, 2018), annelerin çocuğunu kabul düzeyi (Akşin-Yavuz ve diğerleri, 2016) ile benlik algıları arasındaki ilişkinin incelendiği görülmektedir. Çocukların benlik algılarını cinsiyet, yaş, annenin çalışma durumu, anne-babanın eğitim düzeyi gibi çeşitli değişkenlere göre inceleyen araştırmalarında (Zincirkıran, 2008; Sarıca, 2010) olduğu görülmüştür. Yapılan literatür incelemesinde çocukların benlik algıları ile birbirinden farklı çok sayıda konunun ilişkisinin incelendiği ancak benlik algısı ve anne-baba-çocuk iletişimi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların az sayıda olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda, kritik bir dönem olan okul öncesi dönemde çocuğun benlik algısıyla ebeveyn-çocuk iletişimi arasındaki ilişkinin incelenmesinin önem taşıdığı, bu konuda yapılacak çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Okul öncesine giden 60-72 aylık çocukların benlik algısı düzeyi ile anne-baba-çocuk iletişimi arasındaki ilişki ve cinsiyet açısından anlamlı farklılıklar olup olmadığını saptamaya yönelik olan bu araştırmanın, çocuğun benlik algısıyla ebeveyn-çocuk iletişimi arasındaki ilişkilerin nasıl şekillendiğiyle ilgili sorulara yanıt bulma konusunda yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca gerçekleştirilecek diğer çalışmalara rehber olacağına inanılmaktadır.

1.5. Sayıtlar

Bu araştırmanın temel sayıtları şunlardır;

1. Katılımcıların ölçme araçlarında yer alan ifadeleri doğru olarak algıladıkları kabul edilmiştir.
2. Katılımcıların ölçme araçlarında yer alan ifadeleri içtenlikle yanıtladıkları varsayılmıştır.
3. Araştırmaya katılan çocukların normal gelişim gösterdiği varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın verileri Mersin ilinin Yenişehir ilçesinde bulunan iki bağımsız anaokulunda ve bir ilkokula bağlı anasınıfında öğrenim gören 60-72 aylık 160 çocuk ve anne-babası ile sınırlıdır.
2. Araştırma nicel yöntem ile sınırlıdır.
3. Bu araştırmanın sonuçları “Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği” ile “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)” ölçeklerinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Kişilik: Kişinin iç ve dış çevresi ile kurmuş olduğu, öteki insanlardan onu ayırt eden, tutarlılık arz eden ve yapılanmış bir ilişki biçimi (Cüceloğlu, 2006).

Karakter: Karakter kişiliğin ahlaki yönünü belirtmek için kullanılır. Karakter, belirli ahlaki kriterlere göre değerlendirilen kişilik yapısıdır (Kaya, 1997).

Mizaç (Huy): Büyük oranda kalıtım ile belirlenen, kişiliğin duygusal yönüdür. Çabuk kızmak, sinirlenmek, sıkılganlık, içedönük, dışadönük olmak gibi özellikler mizacı tanımlamaktadır (Kaya, 1997).

Benlik: Bireyin kişiliğine ilişkin düşüncelerinin tamamı, kendisini tanıma ve değerlendirme biçimidir (Köknel, 1982).

Benlik Algısı: Bireyin, hayatı boyunca edindiği deneyimler sonucu kendisine ilişkin sahip olduğu olumlu ve olumsuz yargıların tamamıdır (Demoulin, 1999).

Öz Saygı / Benlik Saygısı: Kişinin kendisine karşı pozitif veya negatif tutumları şeklinde tanımlanır (Rosenberg, 1965).

Öz Yeterlilik: Bireyin karşısına çıkabilecek zor durumlarla baş etmede ne kadar başarılı olabileceğine ilişkin kendi hakkındaki yargısıdır (Senemoğlu, 2020).

BÖLÜM 2

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE KAYNAK ARAŞTIRMALARI

2.1. Benlik Kavramı, Tanımı ve Önemi

Bireyin doğduğu andan itibaren annesiyle ya da ona bakım veren kişiyle başlayan etkileşimi, yıllar içinde başka insanlarla da artarak devam etmektedir. Sosyal çevreyle oluşan bu etkileşim ve iletişim sürecinde çocuğun çevresine ilişkin algıları da artmakta ve çevresindeki kişilerin tutumlarıyla çocuğun bunları nasıl algılamış olduğu önemlidir (Cevher ve Buluş, 2006). Bu süreç içerisinde çocuğun zihninde kendisine ilişkin algılar oluşmakta ve benlik kavramı gelişmektedir.

Benlik kavramı, bireyin kendisiyle ilgili düşünce ve inançlarını kapsamaktadır ve benliğin oluşumu hayat boyu devam etmektedir. Bireyin kendisiyle, duygu ve düşünceleriyle ilişki kurması, kendisinde meydana gelen değişikliklerle ilgili anlayış geliştirmesiyle yani bireyin kendisini daha iyi tanımasıyla benlik kavramı daha da gelişmektedir. Bireyi başkalarından ayıran, duygu düşünce ve tutumların oluşum sürecinin temelinde benlik kavramı yer almaktadır (Altunay ve Öz, 2006).

Shavelson ve arkadaşları (1976) benlik kavramını bir kişinin kendisine ilişkin algıları olarak tanımlamıştır. Bu algılar kişinin çevresiyle ilgili yaşantılarından oluşmakta, başkalarının değerlendirmelerinden ve kişinin kendi davranışlarından etkilenmektedir. Genel benlik kavramının farklı unsurlardan meydana gelen hiyerarşik bir yapı olduğunu belirtmişler; “akademik benlik” kavramı, “sosyal, duygusal ve fiziksel benlik” kavramı şeklinde ayırmışlardır. Benlik kavramının yedi özelliği vardır ve bunlara aşağıda yer verilmiştir:

1. “Benlik” kavramı yapılandırılmış, düzenli bir yapıdadır. Mesela, bir çocuğun deneyimi ailesi, arkadaşları, okuluyla çevrelenmiştir. Çocuk bu deneyimleri aile, arkadaş, okul kategorileri çerçevesinde düzenler ve anlamlar yüklemek suretiyle “benlik” kavramını oluşturur.

2. “Benlik” kavramı çok yönlü bir yapıdır. Söz konusu yapı bireyin kendisi veya belli bir grup tarafından belirlenmiş olan eğitim kurumu, toplumsal kabul, akademik başarı, kabiliyet vb. unsurlardan müteşekkildir.

3. “Benlik” kavramı hiyerarşik yapıya sahiptir. Hiyerarşinin zirvesinde ise “genel benlik” kavramı vardır.

4. Hiyerarşinin tepesinde bulunan genel benlik kavramı sabittir. Ancak benlik kavramı hiyerarşisinde aşağı indikçe benlik kavramları daha az kararlı hale gelmektedir.

5. Benlik kavramı gelişimseldir. Bireyin artan yaşı ve deneyimiyle benlik kavramının boyutları da farklılaşmaktadır.

6. Benlik kavramı değerlendirme özelliğine sahiptir. Birey belirli bir durumda kendiyile ilgili tanımlamalarda bulunur ve kendi değerlendirmelerini oluşturur.

7. “Benlik” kavramı kuramsal bakımdan ilişkide bulunduğu yapılardan farklılık arz eder (Shavelson ve diğerleri, 1976).

Kişilik kavramı içerisinde yer alan benlik, insanın kendi kişiliğiyle ilgili düşüncelerinin tamamı, kendini tanıma ve değerlendirme şeklidir. Kişiliğin öznel aynı olarak da ifade edilen benlik, kişilik ile iç içedir ve kişilikten ayrı özelliklere sahiptir (Köknel, 1982). Bireyin deneyimleri ile sürekli olarak değişen ve şekillenen benlik kavramı, bireyin kendi özellik ve yetkinliklerine ilişkin kendi algılarını kapsamaktadır. Olumlu benliğe sahip bir birey kendilik algısı ile alakalı kendisini mutlu veya iyi hissetmektedir. Buna göre bireyin olumlu benlik algısına sahip olması yaşam boyunca mutlu ve yeterli hissetmesi için önem taşımaktadır (Santrock, 2021).

2.2. Benlik Kavramı İle İlgili Kuramlar

2.2.1. “William James” ve Benlik Kavramı

Psikoloji literatüründe benlik konusu üzerine ilk çalışmaları yaptığı kabul edilen psikolog William James benlik kavramını “Benim (me-self)/ bilinen benlik” ve “Ben (I-self)/bilen benlik” olarak birbirinden farklı olarak tanımladığı iki boyutla açıklamaktadır. Bilinen benliği bir kişinin yalnızca bedeni ve ruhsal durumu olarak değil eşi, çocukları, arkadaşları, evi, eserleri ve banka hesaplarına kadar ona ait olan her şeyin toplamı olarak tanımlamakta; bilen benliği ise bilinen benlikten daha karmaşık ve kişinin düşünen tarafı olarak tanımlamaktadır. James’e göre benlik sosyal benlik, manevi benlik, maddesel benlik ve saf benlikten oluşmaktadır (James, 1962, s.189-190-207).

James (1962, s. 199) benlik saygısını, “*Benlik saygısı=Başarı/İddialar*” olarak formülleştirmiştir. Böyle bir formülde payda azaltılarak ve pay artırılarak benlik saygısının arttırılabileceğini ifade etmiştir. Benlik saygısını açıklarken bireyin başarılarının ve hayattaki isteklerinin benlik saygısına etki ettiğini vurgulamıştır. Bireyin yaşamındaki iddiaları başarılarıyla ne kadar tutarlı hale gelirse benlik saygıları da o oranda yükselecektir.

2.2.2. “Charles Horton Cooley” ve Ayna Benlik Kuramı

Cooley (1902) benliği, birinci tekil kişi zamirleri olan “ben”, “benim”, “benimki”, “kendim” kelimeleri ile tanımlayan her şeyi benlik olarak tanımlamaktadır. Benliğin yalnızca öznel duygularla tanımlanabileceğini belirtmektedir. Cooley’e göre bireyin benlik kavramı içinde bulunduğu toplumdan ayrıştırılamaz. Toplumdaki insanların bireyi değerlendirmesi sonucunda oluşan benlik kavramını “ayna benlik” kavramı ile açıklamaktadır. “Ayna benlik” bireyin kendisini başkalarının onu algıladığı biçimde algılamasını ifade etmektedir. Ayna benlik, bireyin çevresinde bulunan insanlar tarafından nasıl algılandığını ve değerlendirildiğini yansıtmaktadır (akt. Epstein, 1973). Cooley (1902) benlik kavramı ile ilgili şunlardan da bahsetmektedir: Çocukta onaylanan davranışlar sürdürülmelidir. Çocukta benlik kavramı diğer insanların özellikle de ebeveynlerinin onun hakkındaki düşünceleriyle ilişkilidir. Aileden, arkadaşlardan, bireyin sosyal çevresindeki tüm insanlardan onu nasıl gördükleriyle ilgili bilgiler toplayarak kendisi hakkında fikirler oluşturur ve bu fikirlerin doğru olup olmadığını test eder. Bu doğrultuda kişilerin neden böyle düşündüğünü anlamaya çalışır ve benliğini geliştirir (akt. Aslan Yılmaz, 2006).

2.2.3. “Sigmund Freud” ve Psikanalitik Kuram

Sigmund Freud, kişiliği “benlik (ego), alt-benlik (id) ve üst-benlik (süperego)” şeklinde ayırmak suretiyle yapısal modelini ortaya koymuştur. Freud bireyin doğduğu zaman tek bir kişilik yapısının, alt-benliğin bulunduğunu belirtmiştir. Alt-benlik herhangi bir fiziksel ve toplumsal sınırlamayı dikkate almadan bireye kişisel doyum yaşatacak şeylere odaklanır yani haz ilkesine göre hareket eder. Benlik (ego), “gerçeklik” prensibi çerçevesinde hareket etmektedir. Kısacası benliğin ilk görevi, alt benliğin isteklerini yerine getirmek ancak bunları yerine getirirken bireyin içinde bulunduğu durumun gerçekliklerini dikkate almaktır. Üst benlik ise toplumun ve özellikle ebeveynlerin değer yargılarını ve standartlarını temsil etmektedir. Bireyin kişiliğini oluşturan alt benlik, benlik ve üst benlik, birbirleriyle çelişirken aynı zamanda birbirlerini tamamlar. Sağlıklı bir bireyde kuvvetli bir benliğin, alt benliğin ve üst benliğin kişilik üstünde aşırı kontrol sahibi olmasına müsaade etmez (Burger, 2006).

2.2.4. “Alfred Adler” ve Bireysel Psikoloji

Adler’e göre bireyin yaptığı şeyler hayattaki engeller üstünde üstünlük kurma çabasıdır. Bu sayede aşağılık duygusundan uzaklaşmak üzerine kurulmaktadır. Birey sporda başarılı olmak, yüksek not almak için çok çalışmaktadır, bunun nedeni ise birey bunları başardıkça aşağılık duygusundan bir adım uzaklaşmaktadır (Burger, 2006). Adler (1927), olumlu bir benlik

oluşturmak ve insan davranışını belirlemede büyük önem taşıyan “temel aşağılık” duygusunun üstesinden gelebilmek amacıyla başarının önemini vurgulamıştır. Benlik saygısını insanları yüksek sosyal statüye ulaşması için güdüleyen bir üstünlük dürtüsü olarak açıklamıştır (Akt. Mruk, 2006). Ayrıca kişilik gelişiminde yaşamın ilk birkaç yılının oldukça önemli olduğunu ve bu süreçte anne-babanın etkisini vurgulamıştır. Ebeveynlerin, çocuklarını şımartma ve ihmal etme davranışlarının çocukların kişilik gelişimlerinde sorunlara yol açacağını belirtmiştir. Doğum sırasının da kişilik gelişimini etkileyen bir faktör olduğunu belirtmiştir (Burger, 2006).

2.2.5. “Carl Gustav Jung” ve Analitik Psikoloji

Jung, psikolojik kuramın bireyi bir bütün olarak algılaması gerektiğini öne sürmüştü ve bu bütünlüğü psişe kavramıyla açıklamıştır. Psişe kavramını, “ruh”, “can” ya da “zihin” anlamında kullanmaktadır. Hall ve Nordby (2016) ve Sambur (2015), Jung’ın psişe kavramını, bilinçli bilinçsiz tüm düşünce, duygu, davranışları içine alan bireyin içinde bulunduğu çevreye uyum sağlayan bir kılavuz olarak gördüğünü belirtmektedir (akt. Derin, 2019). Jung, bireyin kişisel bilinçaltından ayrı olarak Freud’un bahsetmediği ortak (kolektif) bilinçaltından bahseder. Ortak bilinçaltı, bilince çıkarılması güç olan düşüncelerle imgelerden oluşmaktadır. Bu imgeler çevremize verdiğimiz tepkileri şekillendirir. Ayrıca bu imgeleri genel olarak “arketip” kavramıyla adlandırmıştır (Burger, 2006). Arketip, bireyi insan yapan, türüne özgü davranmasını sağlayan ilk imgeler ve psisenin ayrılmaz bir parçasıdır (Jung, 2005; akt. Derin, 2019). Jung birçok arketipten bahsetmiştir. Ancak bireyin kişiliğinde önemli etkiye sahip olan ve daha detaylı bahsettiği dört arketip vardır; persona, gölge, anima/animus ve ben’dir. Jung’a (1998) göre ben bilincin merkezinde yer alan ve bireyin en sevdiği yönüdür (Akt. Derin, 2019). Ben, yüksek çekim gücüne sahip olduğu için bireyde var olan hem bilinç hem de bilinçdışına ait özellikleri kapsamakta, kişilikteki zıt kutupları birleştirmekte ve tüm bunları çevreleyen bir çember olarak görülmektedir. Bu nedenle bütünlüğün de merkezindedir (Akt. Derin, 2019; Fordham, 2001; Jung, 1998)

2.2.6. “Erik Homburger Erikson”un Benlik Kavramı

Erikson’a göre, benlik kişilikteki kuvvetli ve bağımsız bölümdür. Benlik, bireyin kimliğini oluşturmasıyla çevresindeki kişiler üstünde hakimiyet oluşturma ihtiyacını doyurması noktasında bireye yardımcı olur. Erikson’un kişilik yaklaşımı “benlik psikolojisi” olarak adlandırılır. Benliğin ilk görevi bireyde kimlik duygusu inşa etmek ve kimliği korumaktır. Kimliği bireysellikle biriciklik duyguları, geçmişle ve gelecek ile bütünlük ve devamlılık duyguları ile birlikte karmaşık içsel bir durum olarak tanımlamıştır (Burger, 2006).

2.2.7. “Carl Rogers” ve Fenomenolojik Benlik Kuramı

Rogers (1959) benliği bir insanın sahip olduğu algılarla inançların tutarlılığı şeklinde tanımlamaktadır. Benlik kavramının 3 boyuttan oluştuğunu belirtmiştir: benlik değeri, benlik imajı ve ideal benlik. Benlik değerini, bireyin kendisi hakkındaki düşüncelerini içeren kavram olarak tanımlamaktadır. Benlik değerinin, bireyin psikolojik sağlığı, hedeflerine ulaşması ve kendini gerçekleştirme olasılığı açısından önem taşıdığını vurgulamaktadır. Tüm insanların kendini gerçekleştirme isteğinin olduğundan ve bizi en iyi tanıyanın yine kendimiz olduğundan bahsetmiştir. Benlik imajı ile ideal benlik kavramı birbiriyle ne kadar tutarlıysa bireyin benlik saygısının da o kadar yüksek olacağını ifade etmiştir. Rogers sosyal çevrede etkileşimde olduğumuz kişilerin, bireyi değerlendirmelerinin ve bireye ilişkin yargılarının bireylerde benlik saygısını etkilediğini ifade etmektedir (Akt. McLeod, 2014).

2.2.8. “Morris Rosenberg” Benlik Saygısı Kuramı

Rosenberg (1965) benlik saygısı oluşumunu iki faktöre dayandırmaktadır. Bunlardan birincisi, yansıyan değerlendirmelerdir. İnsan iletişimi, olayları başkalarının gözünden görmeye bağlıdır. Yansıyan değerlendirmeler faktörüne göre bireyin benlik saygısı kendisini başkalarının gözünden görmesi ve başkalarının değerlendirmeleriyle ilgilidir. İkinci faktör ise sosyal karşılaştırmadır. Sosyal karşılaştırmalar bireyin kendisini başkalarıyla karşılaştırarak kendisi hakkında ulaştığı yargılardır.

Rosenberg bireyin benlik saygısının oluşumunu, yalnızca bireyin kendisini başkalarıyla kıyaslayarak ulaştığı değerlendirmeler ile sınırlandırmamış; iletişimde olduğu insanların değerlendirmelerinden de etkilendiği vurgusu yapmıştır. Yani bireyin benlik saygısı sosyal çevresinden doğrudan etkilenebilmektedir.

2.2.9. “Stanley Coopersmith” Benlik Saygısı Kuramı

Coopersmith (1967), benlik saygısının; bireyin kendisini onaylama ya da onaylamama tutumunu ifade ettiğini ve bireyin başarı, önem ve yeterliliklerine ilişkin inancı olarak açıklamış ve benlik saygısını bireyin kendisi ile ilgili yaptığı değerlendirmeler olarak tanımlamıştır. Coopersmith, benlik saygısının bazı koşullar altında değişim gösterebileceğini ancak koşullar normale döndüğünde alışılmış seviyeye geri dönebileceğini ve farklı yaşantılar, cinsiyet, yaş ve diğer rol tanımlamalarına göre değişebileceğini ifade etmiştir. Benlik saygısını açıklarken kendini değerlendirme kavramına değinmiş; bireyin kendi standart ve değerlerine göre performansını, kapasitesini, niteliklerini değerlendirdiği ve kendi değerine ilişkin bir sonuca ulaştığı yargısal bir proses şeklinde ifade etmiştir. Benlik saygısını kişinin kendine dönük

olumlu, olumsuz tutumları içerisinde ortaya koyduğu kişisel değerlilik yargıları şeklinde açıklamıştır.

Değer yargıları bireylerin kendilerini algılayış biçimlerine, yaşam deneyimlerine göre farklılık gösterebilir. Her birey farklı değer yargılarına sahip olabilir. Bireyin, bebeklik döneminden başlayarak değer yargılarının temeli atılmaya başlar ve yaşam deneyimleri, ailesi, sosyal çevresinin etkisiyle şekillenerek gelişir. Değerler ve değer yargıları; insanı insan yapan, diğer insanlardan ayırmasını sağlayan önemli özelliklerdendir.

2.3. Okul Öncesi Dönemde Benlik Algısının Gelişimi

Benliğin gelişimi bireyin doğumuyla başlamaktadır. Doğumun ardından, sırası ile bedeni, ruhi ve sosyal gelişme benliğin oluşmasında etkilidir. İki yaşından itibaren çocuk, kendisini çevresinden ayırmaya ve kendini tanımaya, benliğini fark etmeye başlar. Bireyin tüm hayatı boyunca, erken çocukluktan itibaren çevresindeki kişilerle kurduğu iletişim, etkileşim ve ilişkiler hem bireyin toplumsallaşmasını hem de kendi benliğini tanıyabilmesini sağlamaktadır. Bu süreçte bireyin başkalarınınca değerlendirilmesi ve söz konusu değerlendirilmesi sonucunda bireyin kendisini algılayış biçimi benlik kavramının değer sistemini oluşturur (Köknel, 1982).

Bebekler iki yaşından itibaren kendi benliklerini algılamaya başlar. Uzmanların yaptığı bir araştırmada bebekler ayna karşısına alınmış yüzü kapatılarak burnuna dokunulmuş ve üzerindeki örtü kaldırılmıştır. Benliğin algılanmasını ölçmek için yapılan bu araştırmada 9-12 aylar arasındaki bebekler, aynadaki yansımanın burnuna dokunurken; 21 aylık bebeklerin dörtte üçü kendi burunlarına dokunmuştur ve bu bebekler için benliklerini algılamaya başladıkları belirtilmiştir. Benliği farkında olma süreci gerçekleştikten sonra okul öncesi dönemde çocuklar kendileriyle ilgili başarılı tanımlamalar yapabilmektedir (Balat, 2003). Harter, çocukların benlik kavramının okul öncesi dönemde somut olduğunu belirtmektedir. Okul öncesi çocuklar kendileri hakkında düşünmekte ve kendilerini, somut bilişsel özellikleri (“sayabilirim”), fiziksel yetenekleri (“hızlı koşabilirim”), nasıl davrandıkları (“başım belaya girmez”), nasıl göründükleri (“güzelim”) ve arkadaşlıkları (“çok arkadaşım var”) açısından tanımlamaya başlamaktadır (Harter, 2006; 2019).

Çocuklar kendi iç dünyalarını tanımaya başladıkça kendileriyle ilgili daha dikkatli şekilde düşünmektedir. Çocuğun benlik algısının oluşmaya başladığı okul öncesi dönemde, çocukların kendilerini tanımlamalarının istendiği çalışmalarda benlik algılarının çoğunlukla isimleri, fiziksel özellikleri, sahip oldukları şeyler ve tipik davranışları gibi özellikleri kapsadığı görülmektedir (Turaşlı, 2006).

Erken çocukluk döneminde çocukların benlik kavramının oluşmasında aile büyük öneme sahiptir. Ebeveynlerinden olumlu davranışlar gören çocuklar olumlu benlik algısına sahip olacaklardır. Ebeveynler bireyin benlik algısının oluşumunu etkileyen temel faktörlerden biridir. Olumlu benlik algısına sahip bireyler gerçekleştirdikleri eylemlerin sonuçlarını göze alabilen, yeni şeyleri denemeye cesaretli, karar verebilme yetisi gelişmiş bireyler olurlar. Ancak ebeveynleri tarafından sürekli eleştirilen, olumsuz sözler duyan çocuklar ise olumsuz benlik algısına sahip olabilir. Olumsuz benlik kavramına sahip olan çocuklar davranışlarının sorumluluklarını alamayan, denemeye cesaret edemeyen, karar verme becerisinden yoksun olabilirler. Yapılan araştırmalar, ebeveynlerin çocukların benlik algısı gelişiminde önemli bir yere sahip olduğunu açıklamaktadır (Rohmalimna vd. 2022).

2.4. Okul Öncesi Dönemde İletişim

2.4.1. İletişimin Tanımı

İletişim sözcüğü Batı dillerindeki “communication”, Latince’de ise benzeyenlerin oluşturduğu ortaklık veya topluluk anlamına gelen “communis” sözcüklerinden türemiştir. İletişim; nesneler, olaylar, olgularla ilgili değişimleri, bunlara ilişkin bilgileri paylaşan, benzer yaşam deneyimlerinden kaynaklanan benzer duygulara sahip insanların oluşturduğu topluluk içinde gerçekleşen duygu, düşünce, yargı bildirimleri olarak tanımlar (Oskay, 2007). İletişim; duygu, düşünce, süreç, haber, ifade, eğitim becerileri gibi kavramları içeren çok boyutlu ve karmaşık bir yapıdır (Arabacı, 2011).

Adair (2006) iletişimi, bir bireyin diğeri ile bağlantı kurarak kendini anlatması ve insanlar arasındaki ortak semboller ile birlikte anlamların yer değiştirdiği işlem olarak tanımlamaktadır. Cüceloğlu (1993) iletişimi iki birim arasında birbiri ile ilişki içindeki ileti alışverişi biçiminde tanımlar. Arabacı (2011) ise sözlü, sözsüz ve yazılı yöntemlerden yararlanılarak belirlenen amaca ulaşma ve karşılıklı etkileşimde bulunmak suretiyle duyguları, düşünceleri ve bilgileri paylaşma, ilişkileri tanzim etme veya davranışlarda değişiklik oluşturma prosesi olarak tanımlamaktadır. Aziz (2010), iletişim kavramının literatürde farklı tanımlamalarla yer almasına vurgu yaparak farklı yaklaşımlarla yapılan tanımlamalarda ortak noktalar olduğunu belirtmekte ve iletişimi, belirli araçlar kullanarak bilgi, düşünce ve tutumların yani mesajların insandan insana karşılıklı olarak aktarılması olarak tanımlamaktadır.

2.4.2. İletişimin Unsurları

Bir iletişim sürecinin oluşabilmesine yönelik olarak “kaynak, mesaj (ileti), kodlama-kod açma, kanal, alıcı (hedef) ve geri bildirim vb.” unsurların bulunması gerekmektedir. Aşağıda söz konusu unsurların açıklamalarına yer verilmiştir:

Kaynak

Mesajı sözlü ya da sözsüz işaretlere dönüştürerek kanala bırakan ögedir (Cüceloğlu, 1993). İletişim etkinliğinde mesajı (iletiyi) gönderen bir kişi, topluluk ya da kurum, kuruluş vardır. Bu öge iletişimi başlatan ve mesajın çıktığı ilk yer olması nedeniyle “kaynak” konumundadır. Mesajı ileten öge olarak “iletici, gönderici” olarak da adlandırılır (Aziz, 2010). Gönderici, duygu, düşüncelerini diğer insanlara aktarmaya çalışan kişidir. Göndericinin sağlıklı ve etkili bir iletişim süreci kurabilmesi, alıcının birçok duyusuna hitap etmesiyle mümkün olabilir. Örneğin, bir öğretmenin ders anlatırken ilgisi dağılan bir öğrencinin omzuna dokunması öğrencinin derse ilgisini arttırabilir (Baltaş ve Baltaş, 1994). İletişim sürecinde kişi hem alıcı hem de gönderici konumda olabilir. İletinin verili zamanıyla iletişim kanalını ortaya koyan kaynaktır (Aziz, 2010).

Mesaj (İleti)

Kaynak birimdeki içeriğin, bir seçim sürecinden geçirilerek ifade edilmesidir (Cüceloğlu, 1993). Mesaj, bir duruma ait duyguların ve düşüncelerin kodlanmak suretiyle sözlü, sözsüz veya yazılı olarak karşı tarafa aktarılmasını sağlayan sembollerdir. Mesaj gönderilirken alıcıya ait ne kadar fazla duyuya (görme, işitme, dokunma, koklama) ulaşırsa mesajın etkiliğini o kadar artırır (Baltaş ve Baltaş, 1994). Gönderilen mesaj yalın, tek bir ileti olabileceği gibi, karmaşık ve çok sayıda da olabilir (Aziz, 2010).

Kodlama ve Kod Açma

Bir duygu, düşünce ya da bilginin iletmeye uygun ve hazır bir mesaj haline dönüştürülmesidir. Kaynak bu kodlamayı sözcükler, resimler, semboller kullanarak yapar. Kaynağın aklında kalan ve alıcıya aktarılamayan duygu ve düşünceler iletişimin bir parçası olamayacağı için kaynağın düşüncesi en iyi biçimde kodlanmalıdır. Böyle yapılmazsa iletmek istenen mesaj farklı şekillerde algılanabilir (Oskay, 2007; Yüksel, 2019)

Kod açma ise alıcıya iletilen mesajın yorumlanarak anlamlı hale getirilmesidir. İletişim sürecinde kâğıt üstündeki işaretler veya seslerle görüntü sinyalleri ancak kod açma yoluyla anlamsız olmaktan çıkarak anlam kazanır (Yüksel, 2019). Çok sayıda kişinin bulunduğu bir toplantıda göndericinin (kaynak) gönderdiği mesaj aynı olduğu halde, her alıcının kendine özgü

kod açma süreci söz konusudur. Bu nedenle tüm alıcılar toplantıdan farklı izlenimler ve yorumlar çıkartır (Baltaş ve Baltaş, 1994).

Kanal

Kaynakla hedef birim arasında oluşan ve iletinin gitmesini temin eden yola kanal denir. Kanal kaynaktan çıkan mesajı aktaran fiziksel araç ya da fiziksel ortamdır; çoğunlukla ses telleri, radyo dalgaları gibi teknik durumları belirtmek üzere kullanılmaktadır. Araçsa, mesajları kanallarla aktarılabilecek hale dönüştürebilen televizyon, akıllı telefonlar, kitap vb. vasıtalarlardır. Kanallar çeşitlenerek farklı duyu organlarına hizmet edebilir. İletişimde aynı anda birden fazla kanal kullanılarak iletişim daha güçlü hale getirilebilir. Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte hem işitsel hem görsel kanalı kullanan telefon üretimleri bu nedenden kaynaklanabilir (Cüceloğlu, 1993; Adıgüzel, 2010).

Alıcı (Hedef) Birim

Kanaldan gelen mesajları alan ögedir. Kaynak durumundaki kişi kodladığı iletiyi, bir düşünce değişikliği gerçekleştirmek ya da bir amacı olmaksızın alıcıya göndermektedir. Alıcı bir kişiden oluşabileceği gibi bir topluluk, kurum ya da kuruluş da olabilir. Alıcı veya hedef birim olmadan iletişim sürecinden bahsedilemez (Cüceloğlu, 1993; Adıgüzel, 2010; Aziz, 2010). İletişim sürecinin diğer ucunda bulunan ve dinleyici konumunda olan alıcı birimin tutumu, iletişimin akışını belirleyen önemli bir unsurdur. Sağlıklı iletişimin en önemli parçası, alıcı kişinin mesajları doğru çözümlemesi ve kaynağı anlama gayreti göstererek, doğru dinleme işini gerçekleştirmesidir (Baltaş ve Baltaş, 1994).

Geri Bildirim

Geri bildirim, hedefin kaynak tarafından gönderilen mesajı alıp yorumlamak suretiyle, kaynağa yanıt şeklinde yeni bir ileti yollamasıdır. Doğrusal iletişim bağlamında hedeften yollanmış olan geribildirim yeni bir iletişim etkinliğidir. İletişimin döngüsel bir süreç olduğu düşünüldüğünde, hedeften gelen geri bildirim ile iletişim süreci tamamlanmış olur (Adıgüzel, 2010). Geri bildirimin kalitesi iletişimin devam etmesini ve yönünü saptar. Alıcı sözlü ve bedensel dilini iletişimi sağlayacak biçimde kullanabilmektedir (Baltaş ve Baltaş, 1994). İletişim etkinliğinin tamamlanması geri bildirim ögesinin varlığıyla tamamlanır. İletişim sürecindeki il dört öge (kaynak, hedef, mesaj, kanal) iletişim için zorunlu ögeler iken geri bildirim ise etkili bir iletişim zorunludur. Geribildirim iletişimdeki kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerini düzenler ve kişiler arası iletişim için önemlidir. İletişimin sürüp sürmeyeceği, hangi içerikte devam edeceğini belirler (Aziz, 2010).

2.4.3. İletişim Türleri

İletişim türleri; “sözlü, sözsüz ve yazılı iletişim” şeklinde üç başlıkta incelenmektedir.

Sözlü İletişim

Sözlü iletişim, iletişimin en yaygın biçimidir. Bireyler arası iletişimde ve kitle iletişim araçlarında çoğunlukla sözlü iletişim kullanılır. Kaynağın nefes, ses telleri, diş, dil, dudak gibi insan bedeninin imkanlarını kullanarak karşı tarafa gönderdiği mesajlar, alıcının algılayıp çözümlemesi ve anlamlandırmasıyla sözlü iletişim gerçekleşir (Adıgüzel, 2010).

Sözlü iletişim “dil” ve “dil ötesi” olarak 2’ye ayrılmaktadır. Bireylerin karşılıklı konuşmaları “dil ile iletişim” olarak adlandırılmaktadır. “Dil ötesi iletişim” de sesin niteliği ile alakalıdır; ses tonu, sesin şiddeti, sürati, hangi sözcüğün vurgulanmış olduğu, duraklamalar vb. durumlar dil ötesi iletişim sayılır (Tutar ve diğerleri, 2017; Çağlar, 2018). Dille iletişimde, bireylerin “ne söyledikleri”, dil ötesi iletişimdeyse “nasıl söyledikleri” öne çıkar. Çalışmalar bireylerin gündelik hayattaki konuşmalarda, neyi söylediklerinden ziyade nasıl söylediklerine dikkate almış olduklarını ortaya koymaktadır (Çağlar, 2018).

Sözsüz İletişim

İletişimin ilk araçları, sözcüklerdir. Sözlü iletişimde birçok öge sözcükleri destekler ve söz konusu unsurlara “ikincil mesaj kanalları” adı verilir. Bu kaynakları sözsüz iletişim kanallarıdır. Sözsüz iletişimin önemli unsurları; hareketler, jestler, materyal kullanımı, zaman ve mekânın kullanımıdır. Yapılan araştırmalar kişilerin karşılıklı konuşmalarında mesajların; % 55’inin vücut hareketleri ile %38’inin sesler ile %7’sinin ise kelimeler ile algılandığını göstermektedir. Sözsüz iletişim, yüze yansıyan anlamları, gözdeki hareketleri, tavrı, kıyafeti, sesin özelliklerini içermektedir. Beden dilinin ortak ifadesidir (Tutar ve diğerleri, 2017; Çağlar, 2018). Beden dili, bireyin dünyaya geldiği andan itibaren kişilerle iletişim kurmak üzere kullanmış olduğu ilk iletişim türüdür. Kişi, sözlü iletişime konuşmaya başlamasının ardından, yazılı iletişime de belirli bir donanıma sahip olmasının ardından başlar. Yazılı ve sözlü iletişimdeki kelimeler herkes tarafından aşağı yukarı aynı anlamları içerebilir ancak duruş, ses tonu, yüz ifadesi herkes tarafından farklı yorumlanabilir (Adıgüzel, 2010).

Beden dili, dünyadaki bütün insanlarca kullanılması yönüyle evrenseldir. Fakat bedensel dilde kullanılmakta olan işaretler evrensel olma özelliği göstermeyebilir. Değişik kültürlerde ve toplumlarda beden dilindeki anlamlar farklılık gösterebilir (Tutar ve diğerleri, 2017).

Yazılı İletişim

Yazılı iletişim farklı sembolleri içeren belgelerin göndericiden alıcıya iletilmesini içermektedir (Linell, 2005). Raporlar, mektuplar, özetler, makaleler, tutanaklar, basılı notlar, elektronik ortamda gönderiler yazılı mesajlar yazılı iletişim kapsamındadır. Yazılı iletişim, sözlü iletişime nazaran, alıcının onu okuması, anlamlandırması ve geri bildirim vermesinden dolayı gecikmeli şekilde sağlanır (Tutar ve diğerleri, 2017). Yazılı iletişimin, iletileri hedefe göndermeden önce kaynağa kontrol etme olanağı vermesi ayrıcalık şeklinde belirtilirken, sözlü iletişime nazaran geri bildirim olanağının daha sınırlı olması, yazılı iletişimin zayıf yönü olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca yazılı iletişimin en önemli özelliği kalıcılık sağlamasıdır. Yazılı iletişimin kalıcı olması ve mesaj üzerinde değişikliğin yapılamaması nedeniyle, olumsuz herhangi bir durumda kanıt olarak kullanılabilir. Bu nedenle bağlayıcı ve güvenilir bir araçtır (Adıgüzel, 2010).

2.4.4. İletişim Engelleri

İletişim engelleri, bir iletinin gönderilmesini olumsuz etkileyen faktörlerdir. İletişim sürecinde yaşanan aksaklıklar, kaynağın alıcının ihtiyacını, iletişimin amacını tam olarak anlayamamasından, mesajı uygun zamanda ve ortamda iletmemesinden, alıcının mesajı yanlış anlamasında kaynaklanabilir (Tutar, 2017).

İletişimi bozan ve engelleyen faktörler arasında “kişisel ve psikolojik engeller, fiziksel uzaklık, zaman baskısı” bulunmaktadır.

Kişisel Engeller

Güven ve güvensizlik problemi kişisel engellerin başında yer almaktadır. Alıcının mesajı gönderen kaynağa ilişkin güvensizliği varsa iletiyi değiştirebilmektedir veya göz ardı edebilmektedir. Farklı bir ifadeyle kaynakla alıcının önyargıları, karşılıklı tavırları, güvenleri yollanan iletilerin farklı algılanmasına ve yanlış anlamalara neden olmaktadır. İletişimde bulunan tarafların amaçları, tutkuları, düşünceleri, kültür düzeyleri, beklentileri, duyguları birbirinden farklıdır ve bu durum mesaj gönderilirken ya da yorumlanırken dikkat edilmediğinde iletişim etkinliğinde sorunlara yol açabilmektedir (Karaçor ve Şahin, 2004).

Psikolojik Engeller

Kaynağın gönderdiği ileti, alıcı tarafından çeşitli nedenlerle alınmak istemediğinde iletişim engeli ortaya çıkar ve bu duruma “tikanık iletişim” adı verilir. Bu tür iletişimlerde çoğunlukla mesaj alıcısı kalmaktadır. Alıcı dinlemiş olduklarını değerlendirmiyor, algılananları kullanmıyor ve geri bildirimde bulunmuyorsa tikanık iletişim söz konusudur. Ayrıca dikkat

dağınıklığı, iletişimde kritik bir ruhsal engeldir. Alıcı mesajı duyar ancak algılayamaz. Bu durumu aşmanın yolu, etkin dinleme becerileri geliştirmektir (Tutar, 2017; Tutar ve diğerleri, 2017).

Fiziksel Uzaklık

Bireyler arasındaki fiziksel uzaklık, iletişimsel engel yaratabilir (Yazıcı ve Gündüz, 2010, s. 49). Bu durumun iletişim engeli yaratmasının en büyük nedeni, alıcı ve göndericinin beden dilini iletememesidir. Fiziksel uzaklıktan kaynaklanmış olan iletişimsel engelleri yok etmek üzere, yeni teknolojilerden faydalanılmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileriyle sözlü, yazılı ve görüntülü ileti ileme olanaklarının ortaya çıkması ile bu problem önemli ölçüde azalmaktadır (Tutar ve diğerleri, 2017).

Fiziksel mesafe çok uzak olduğunda oluşabilecek iletişim engeli, mesafenin çok yakın olması durumunda da bireylerin özeline müdahaleye yol açacağı için engel oluşturabilir. Uzaklığın iletişimde engel yaratmayacak düzeyde olmasına dikkat edilmelidir (Yazıcı ve Gündüz, 2010).

Zaman Baskısı

İnsanlar iletişim ve ilişki süreçlerinde birçok engel ile karşılaşmaktadır. Zaman, iletişim açısından iki şekilde ele alınabilir. İlki, kaynağı dinlemek için yeterli vaktin olmamasıdır. Alıcı kaynağın ilettiği mesajları tam olarak algılayamaz. İletişim sürecinde, kaynağı dinlemek ona verilmiş olan değeri göstermektedir. Kaynak dinlendiğini ve anlaşıldığını düşünürse etkili bir iletişim süreci ortaya çıkar. İkincisi de kaynağın direkt olarak alıcı tarafından değil bir aracı tarafından dinlenmesi durumudur. Böyle olunca aracı kişi alıcının ilettiği iletiyi kendisi yorumlayıp, anlamlandırıp karşıya aktaracaktır. Böylece mesajın içeriği değişebilecek ve yanlış anlaşılmalara neden olabilecektir (Karaçor ve Şahin, 2004; Tutar ve diğerleri, 2017).

2.4.5. Aile İçi İletişim

Ailede eşlerin birbirleriyle olan ilişkileri, ebeveynin çocuklarıyla olan ilişkileri ve kardeşlerin birbirleriyle olan ilişkisi bir iletişim süreci oluşturmakta ve bu iletişim de aile içi iletişim olarak adlandırılmaktadır (Görgün Baran, 2004). Çocuğun ailesi ile olan iletişimi, çocuğun yaşamı için büyük önem taşımaktadır. Anne-baba-çocuk arasındaki nitelikli duygu ve düşünce aktarım biçimleri ve başarılı diyalog kurmaları aile içindeki sorunların sağlıklı bir şekilde çözülmesini sağlamaktadır. Çocuklar anne-babasından gördüğü davranışları içselleştirerek yetişkin olduğunda kendi çocuğuna da o şekilde davranma eğiliminde olabilir

(Yavuzer, 2019). Bu noktada anne babaların iletişimlerinde sergiledikleri tutum ve davranışların niteliği önemli görülmektedir.

Anne-Çocuk İletişimi

Bebeğin doğduğu anda ilk iletişim kurduğu kişi annesidir. Bebeğin anne ile iletişimi daha anne karnındayken başlamaktadır. Anne ile çocuk arasındaki ilişki, bebeğin doğumdan sonraki tüm fizyolojik ve ruhsal gereksinimlerinin karşılanmasıyla başlayarak, çocuğun sağlıklı kişilik geliştirmesi ile süregiden bir süreçtir. Annenin bebeği emzirmesi sırasında onunla olan teması ve kokusunun hissedilmesi, çocuğun duygusal açıdan desteklenmesini sağlar. Anne ile bebek arasında kurulacak güvenli bir iletişimin temelleri atılmış olur. Daha sonra fiziksel temas, göz kontağıyla annenin sesiyle de anne-çocuk iletişimi pekiştirilmektedir. Sağlıklı bir anne-çocuk ilişkisi doğumun ardından bebeğin anneye güvenli bağlanmasıyla daha sonra güvenli ayrışmasına dayalıdır. Anne-baba-çocuk ilişkisinin niteliği çocuğun ruhsal sağlığının belirleyicisidir (Turner ve diğerleri, 2001; Gander ve Gardiner, 2015).

Baba-Çocuk İletişimi

Çocuğun gelişim sürecinde, annesiyle olan iletişiminin önemli olduğu kadar babasıyla kurduğu iletişim de önem taşımaktadır (Arabacı, 2011). Yapılan birçok ebeveyn çocuk araştırması sadece anne ve çocuk iletişimine odaklanmaktadır. Özellikle bebeklik döneminde bebeğe ilk bakım veren kişinin anne olması, annenin zamanının çoğunu bebekle geçirmesinden dolayı sadece anne bebek bağlanmasının önemli ve yeterli olduğu düşünülmüştür. Ancak günümüze yaklaştıkça bu görüş değişmiştir ve babaların bebekler ile aralarında bağlanma yaşadıklarını, babaların da bebeğin gelişiminde rol sahibi olduğunu gösteren çalışmalar artmıştır (Gander ve Gardiner, 2015). Ekonomik ve teknolojik alanlardaki değişim ve gelişim aile yapısında ve aile bireylerinin sorumluluklarında değişikliğe neden olmuştur. Günümüzde kadınların eğitim düzeylerinin yükselmesi, ekonomik şartların zorlaşması gibi değişimler sonucu annenin iş hayatına girmesi ile babanın sorumluluklarında değişiklikler meydana gelmiştir. Bu gelişmeler ile birlikte baba yalnızca evin gelirini sağlamanın yanında, çocukların bakım ve eğitim sürecinde önemli bir yere sahip olmaya başlamıştır (Çağdaş, 2012). Yapılan araştırmalar, babayla yakın ve nitelikli ilişki, iletişime sahip çocukların bilişsel ve okul başarısının olumlu yönde etkilendiğini göstermektedir. Ayrıca baba, çocuğun kişilik gelişiminde özdeşim modeli olması nedeniyle büyük önem taşımaktadır (Yavuzer, 2019).

Anne-Baba-Çocuk İletişimini Olumlu Yönde Etkileyen Etmenler

Kabul

Bireyin karşısındaki tarafından kabul edildiğini hissetmesi; bireyin gelişmesini, büyümesini, problemleri çözmeyi öğrenmesini, psikolojik sağlığının iyi yönde etkilenmesini, daha üretken ve yaratıcı olmasını sağlayan bir ilişki geliştirmektedir. Ebeveynler çocuklarını kabullendiklerini içten bir şekilde dile getirdiklerinde çocukta iyi yönde değişimler sağlar. Kabul, çocuğun kendisini değerli hissetmesini ve kendisini sevmeyi öğrenmesini sağlamaktadır. Ancak çocuğa ulaşmayan bir kabul hissinin çocuk üzerinde hiçbir etkisi olmayacaktır. Bu yüzden ebeveyn çocuğun hissedeceği şekilde onu kabullendiğini göstermeyi öğrenmesi önemlidir (Gordon, 2015).

Dinleme

Bireyin çevresindeki insanlardan gelen mesajları doğru algılayabilmesi ve uygun tepkiler vermesi iyi bir dinleyici olmasıyla ilişkilidir. İnsanlarla etkili iletişim kurmak için onları dinlemek ve anlamak gerekir. Bunun için de dinlemeyi etkili kılmak önemlidir. Özellikle aile içi iletişimde aile üyelerinin birbirlerini etkili dinlemesi ilişkilerin sağlıklı olarak gelişmesi, ilerlemesi için önemlidir (Önder, 2004).

Empati

Empati, kişilerarası iletişimin temel unsurlarından biri olarak kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak duygularını anlama çabası şeklinde tanımlanır (Dökmen, 2019). Bu iletişim yaklaşımında bireyin kendisinden vazgeçip karşısındaki bireyi gözlemeye ve onun duygularını, düşüncelerini anlamaya çalışması gerekir (Önder, 2004). Anne-babaların çocuğun çevresindeki diğer yetişkinlerin çocuğun duygularına karşı duyarlı olması çocuğun empatik becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Empati ile yaklaşılan çocuk, anlaşıldığını hissederek daha rahat iletişimde bulunabilir. Böyle bir ortam sorunların daha en baştan çözülebilmesini, ilişkilerin sıcak ve dayanıklı olmasını sağlar (Önder, 2004; Çağdaş, 2012).

Dürüst Olmak

Bireyler, bazı olay ya da durumlarda o an hissettikleri gerçek duygu ya da düşünceleri belirtmezler. Genelde o anda duruma göre bir duygu veya düşünce belirtmektedirler. Ancak açık ve etkili iletişimde, bireylerin birbirine dürüst, samimi davranması oldukça önemlidir. Bilhassa anne-babanın çocuk ile olan iletişimlerinde, çocuğa dürüst olmaları aralarındaki etkileşimin oluşmasına katkı sağlayabilir (Çağdaş, 2012).

2.4.6. Benlik Algısı ve İletişim

Ailenin okul öncesi dönemde çocuklarıyla olan iletişimlerinde yapacağı hatalar, çocuğun gelecekteki yaşamında kendine saygı duyması, sevmesi gibi özelliklerini etkileyecektir. Çocuklarla olan iletişim sürecinde çocuğu dinlememek, o bir şeyler anlatırken başka şeylerle uğraşmak, konuşma eyleminde ısrarcı olduğunda ise çocuğu azarlamak gibi tavırlar çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Bunun tam tersi olarak, çocuk bir şeyler anlatırken onu ilgiyle dinlemek, duygularını açıkça ifade etmesine izin vermek, anlayabileceği şekilde düzgün ve kısa cümleler tercih ederek iletişim sürecini sürdürmek çocuğa kabul gördüğüyle ilgili iletiler sunacaktır (Aslan, 1992). Böylece çocukla kurulan sağlıklı iletişim süreci çocuğun kendisini değerli hissetmesine, duygularını açıkça anlatabilmesine, kendine güvenmesine ve tüm bunlarla birlikte olumlu benlik algısı geliştirmesine katkı sağlayacaktır.

2.5. Kaynak Araştırmaları

Bu kısımda okul öncesinde benlik algısı ve ebeveyn-çocuk iletişimiyle alakalı yapılmış yurt içi ve yurt dışı araştırmalara yer verilmektedir. Yurt içinde yapılan araştırmalar kapsamında; 2006-2023 yılları arasında yapılan Yükseköğretim kurumu tez arama sayfasında yer alan okul öncesi dönemdeki çocukların benlik algısı ve ebeveyn-çocuk iletişimi konusunun yer aldığı tezlere yer verilmiştir. Ayrıca Google Akademik arama motorunda “okul öncesi dönem çocukları, benlik algısı, çocuklarda benlik algısı, anne-baba-çocuk iletişimi” anahtar kelimeleri ile tarama yapılarak ulaşılan araştırmalar bu kapsama alınmıştır. Aşağıda “yurt içinde yapılan araştırmalar” başlığı altında yıllara göre sunulmuştur.

Yurt dışında yapılan araştırmalar, “preschool children, self-perception, communication, parent child communication” kelimeleri ile Google Akademik arama motorunda, Web of Science ve ProQuest veri tabanında taranarak 2004-2023 yılları arasındaki araştırmalar bu kapsama alınmıştır. Aşağıda “yurt dışında yapılan araştırmalar” başlığı altında yıllara göre sunulmuştur.

2.5.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Turaşlı (2006), Benlik Algısını Destekleyen Duygusal Sosyal Hazırlık Programı’nın 6 yaş çocukları benlik algısı, sosyal-duygusal uyum düzeyleriyle okula hazırlık becerileri üstündeki etkilerini incelemiştir. Araştırmada deneysel araştırma modeli kullanılmıştır. “Pearson Moment Korelasyon Katsayısı”, “ilişkili ve ilişkisiz grup t testi” ve “Kay-kare Tekniği”yle analiz edilen araştırmanın neticesinde, çocukların genel benlik algısı, öz saygı ve öz yeterlilik ön testle son test puanları arasında çocuğun cinsiyeti, yaşı, annenin çalışma

durumu, ebeveynin eğitim durumuyla kardeş değişkeni bakımından kayda değer bir fark saptanmamıştır. İki ve daha çok senedir okul öncesine giden çocukların diğerlerine göre daha yüksek genel benlik algısı, öz saygı ve öz yeterlilik düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İkiz (2009), okul öncesi eğitime giden 6 yaş grubu 100 çocuk ve anne-babalarıyla yaptığı araştırmada çocukların benlik algısı düzeyleriyle aile fonksiyonları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada veriler “Aile Değerlendirme Ölçeği- ADÖ”, “Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği-DSCDS (DeMoulin Self-Concept Developmental Scale)” ve “Aile Bilgi Formu” ile toplanmıştır. “Tek yönlü varyans analizi (ANOVA)”, “bağımsız grup t-testi”, “Korelasyon Analizi” ve “Post-Hoc Tamhane’s T2 Testi”yle analiz edilen araştırma sonucunda çocuğun kardeşlerinin sayısı, doğum esnası, çocuğun okul öncesi eğitim alma müddeti, anne-babanın öğrenim durumu, annenin çalışma durumu, babanın mesleği, ailenin gelir seviyesi değişkenleriyle çocuğun benlik algısı düzeyi arasında kayda değer ilişkilerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dündar (2010), özel ve resmi anaokullarına devam eden 6 yaş grubunda 280 çocuk ile yürüttüğü araştırmasında çocuklardaki benlik algılarıyla zihinsel performans arasındaki ilişkileri analiz etmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada veriler “Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği (DSCDS)” ve “Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System-CAS)”yle elde edilmiştir. “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)”, “Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Matrisi”, “İlişkisiz Grup T Testi”, “Post-Hoc LSD Testi”, “Mann Whitney U Testi” ve “Kruskal Wallis Testi”yle yapılan araştırmanın sonunda çocuğun dikkat, ardıl bilişsel işlemleri ölçeği, eş zamanlı bilişsel işlemler ile bilişsel değerlendirme sistemi toplam puanlarının benlik algısı puanlarını anlamlı olarak yordadığı saptanmıştır. Benlik algısı ile planlama ölçekleri puanları arasında bir ilişki saptanmamıştır.

Sarıca (2010), tarafından 5-6 yaşındaki 142 çocuk ile yapılan araştırmada çocukların benlik kavramlarını çocukların ve anne-babaların demografik özelliklerine göre incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada veriler “Purdue Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği (Purdue Self Concept Scale For Children)” ile “Demografik Bilgi Formu” ile toplanmıştır. Verilerin “ilişkisiz Grup t- Testi” ile “Mann Whitney-U Testi”, “Kruskal Wallis-H Testi”yle incelendiği araştırmanın sonunda; çocukların benlik algısı “cinsiyet, yaş, anne-babanın öğrenim seviyesi, anne-baba birliktelik durumu, aile türü ve okul öncesi kuruma gitme” çerçevesinde kayda değer farklılığa sahip olduğu bulunmuştur. Çekirdek ailelerde yetişen çocukların geniş ailedeki çocuklara, kızların erkeklere, 6 yaşındaki çocukların 5 yaşındakilere nazaran daha fazla pozitif

benlik algısının bulunduğu bulunmuştur. Çocuğun okul öncesi kuruma devam süresi ve anne babaların öğrenim düzeyi arttıkça çocukların benlik algısı düzeylerinin de yükseldiği saptanmıştır.

Yakupoglu (2011), bir anaokulunda eğitime devam eden 5-6 yaşında 75 çocukla ve babalarıyla yürüttüğü araştırmasında babalarının bağlanma stilleri ile çocukların benlik kavramları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Veriler “Purdue Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği (PCS)” ile “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)” toplanmıştır. “Pearson Korelasyon Analizi”, “Kikare testi”, “bağımsız t-testi” ve “Kruskal Wallis-H testi” kullanılarak analiz edilen araştırma sonucunda çocukların benlik algısı ile babaların bağlanma stilleri, eğitim düzeyleri ve yaşları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çocukların benlik algısı puanları ile yaş, cinsiyet, kardeş olup olmama durumu arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Arabacı ve Ömeroğlu (2013), 801 çocuk ile yapmış olduğu çalışmada 48-72 aylık çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları iletişimin demografik özellikler bakımından kayda değer farklılığın olup olmadığını incelemiştir. Araştırmada veriler “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)”, “Genel Bilgi Formu”, “Sosyo-Ekonomik Düzeyi Belirleyici Ölçek” ile toplanmıştır. “Tek yönlü ANOVA testi” ile “bağımsız örneklemeler için t testi” kullanılmak suretiyle yapılan araştırmanın bulguları çerçevesinde ebeveynin çocuklarıyla iletişimde, ailenin sosyal ve ekonomik seviyesine, çocuğun yaşına, doğum esnasına ve ebeveynin yaşına dayalı olarak kayda değer farklılığın olduğu bulunmuş ancak çocuğun cinsiyetine dayalı olarak kayda değer farklılığa rastlanmamıştır.

Mezirciyan (2013) 17-19 yaş aralığındaki 412 lise öğrencisi ile yaptığı araştırmasında, ergenlik çağındaki çocukların 3-6 yaşlarında okul öncesi eğitimin kurumuna gitme durumlarıyla bazı karakter özellikleri ve benlik algıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma verileri; “Sosyotropi-Otonomi Ölçeği”, “Rotter Denetim Odağı Ölçeği”, “Offer Benlik İmgesi Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu”yla toplanmıştır. “Bağımsız T-Testi” ile analiz edilen araştırma sonucunda lisede okuyan öğrencilerin benlik imgesinin bireysel değerler alt ölçeğiyle okul öncesine devam etme durumu arasında kayda değer bir ilişkiye rastlanmıştır.

Akşin-Yavuz ve arkadaşları (2016), 273 çocuk ve annesiyle yaptıkları çalışmada 60-72 aylık çocukların annelerinin kabul-ret düzeyleriyle çocukların benlik algısı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada datalar; “Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği-Anne Formu”, “Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. “Pearson Korelasyon analizi”, “t testi” ve “tek yönlü varyans analizi” kullanılarak analiz edilen araştırmanın sonunda, çalışmaya dahil olan annelerin çocuklarına karşı ihmal ve

ilgisizlik davranışları arttığında çocukların öz saygıyla pozitif benlik algılarının azaldığı saptanmıştır. Çocukların benlik algılarının cinsiyetleri çerçevesinde farklılaştığı, annelerin kabul düzeyinin cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır. Erkek çocukların benlik algısı düzeylerinin kız çocukların benlik algısı düzeylerinden daha fazla olduğu sonucu ulaşılmıştır. Düşük gelir düzeyindeki annelerin çocuklarını kabul düzeyleriyle çocukların öz saygılarının düşük olduğu görülmüştür.

Sezer ve arkadaşları (2016), aile-çocuk iletişimiyle çocukların oyun becerileri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada 228 çocuk ile çalışmışlardır. Veriler “Kişisel Bilgi Formu”, “Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği” ile “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)”yla toplanmıştır. “Pearson Korelasyon analizi”, “basit doğrusal regresyon analizi” ile “t testi”yle yapılan araştırmanın sonunda çocukların oyun becerileriyle ebeveyn-çocuk iletişimi arasında ilişkinin bulunduğu bulunmuştur. Ebeveyn-çocuk arasındaki “konuşma, dinleme, ileti, sözsüz iletişimle empati kurma” şeklinde gerçekleşen iletişimlerin, çocukların oyun becerileri üzerinde etkili olduğu neticesine varılmıştır. Bunun yanı sıra ebeveyn-çocuk iletişiminin çocukların oyun becerilerini yordadığı saptanmıştır.

Uçar-Çabuk ve Tezel-Şahin (2017) araştırmalarında 4-6 yaşlarında çocuğa sahip olan 20 anne deney grubu ve 20 anne kontrol grubu olmak üzere 40 anne ile çalışarak anne eğitim programlarına dahil olan annelerin anne çocuk iletişimini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada veriler; “Genel Bilgi Formu” ve “Anne Baba Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)”yla toplanmıştır. Deney grubunda yer alan anneler “4-6 Yaş Çocuk Eğitimi ve Etkinlikleri” eğitim programına katılırken, kontrol grubundaki annelerse belli bir eğitim programına dahil olmamıştır. “Student t testi” ve “eşleştirilmiş gruplarda t testi”yle yapılan araştırma sonunda, ABÇİDA “konuşma, dinleme, ileti, sözsüz iletişimle empati” alt boyutlarında deney grubu son test puanlarının ön test puanlarına nazaran kayda değer düzeyde fazla olduğu anlaşılmıştır. Anne Eğitim Programının, annelerin çocuklarıyla iletişimini pozitif olarak etkilediği saptanmıştır.

Zembat ve arkadaşları (2018), çocukların benlik algısı, mizaç ve toplumsal becerileri arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçladıkları araştırmada okul öncesi kurumlarına giden 300 çocukla çalışmışlardır. Araştırmada veriler, “Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği”, “Okul Öncesi Çocuklar için Sosyal Beceri Formu”, “Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. “Pearson Korelasyon Analizi”, “Çoklu Regresyon Analizi” ve “Bağımsız Gruplar için T Testi” kullanılmak suretiyle yapılan araştırmanın sonunda mizaç ve toplumsal beceriler ile benlik algısı arasında bir ilişkinin bulunmadığı neticesine

ulaşılmıştır. Çocukların benlik algısı puanlarının cinsiyet çerçevesinde farklılaştığı görülmüştür. Kız çocuklarının genel benlik algısı, öz yeterlilik ve öz saygı puanlarının erkek çocukların puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Evirgen-Geniş ve Gözün-Kahraman (2018) araştırmalarında 60-72 aylık 140 çocuk ile okul öncesi dönemde benlik algısı ve bağlanma arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada veriler; “Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri Ölçeği (TOBAH)” ve “Purdue Okul Öncesi Çocukları İçin Benlik Kavramı Ölçeği (POBKÖ)” ile toplanmıştır. Kolmogorov Smirnov Z testi yapılmış ve değişkenlerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. “Spearman’s Rho testi” kullanılarak analiz edilen araştırma sonucunda, çocukların benlik algıları düzeyi arttıkça bağlanma düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların genel olarak benlik puanı ortalamalarının yüksek olduğu ve çoğunun kaçınan bağlanma geliştirdiği saptanmıştır.

Basit ve Ömeroğlu (2019), deney grubunda 33 çocukla annesi, kontrol grubunda 47 çocukla annesi olmak üzere toplamda 80 çocukla ve annesiyle yaptıkları araştırmada gezici anaokuluna giden çocukların annelerine çocuktan anneye yaklaşımla verilmiş olan iletişim eğitiminin anne çocuk arasındaki iletişime etkisini incelenmeyi amaçlamıştır. Araştırmada veriler “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı” ve “Genel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. “Bağımsız grup ve bağımlı gruplarla t-testi” kullanılarak analiz edilen araştırmanın sonunda, “Çocuktan Anneye Yoluyla İletişim Eğitim Programı”nın, anneye çocuk arasındaki iletişime pozitif etkide bulunduğu bulunmuştur. Ayrıca söz konusu etkilerin kalıcı olduğu belirlenmiştir.

Emre ve arkadaşları (2019), 317 okul öncesi dönem çocuğu ve ebeveynleri ile çalıştıkları araştırmalarında ebeveynlerin iletişim kurma düzeyleriyle çocukların öz-düzenleme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesini amaçlamışlardır. İlişkisel tarama modelinde desenlenmiş olan araştırmada veriler “Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)”, “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)” ve “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. “Duncan testi” ve “Pearson Korelasyon katsayısı” kullanılarak analiz edilen araştırma sonucunda, anne babaların çocuklarıyla iletişim kurma düzeyleriyle çocukların öz-düzenleme becerileri arasında olumsuz seviyede, çok zayıf ve kayda değer bir ilişkinin bulunduğu bulunmuştur. Anne-çocuk arasında iletişim azaldıkça çocukların öz düzenleme becerileri artmaktadır.

Köyceğiz ve Özbey (2019), 577 okul öncesi dönem çocuğu ve ebeveynleri ile çalıştıkları araştırmada anne babaların iletişim becerileriyle çocuklarının toplumsal becerileri ve problem davranışları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. “İlişkisel Tarama Modeli” ile

desenlenen araştırmada veriler “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği” (PKBS-2)”, “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı” ve “Genel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. Elde edilen dataların analizinde normal dağılıma sahip olanlarda parametrik, normal dağılıma sahip olmayanlardaysa nonparametrik testler kullanılmak suretiyle yapılan araştırmanın sonunda; anne-babaların iletişim becerilerinin; ebeveyn değişkeni, annenin eğitim durumuyla babanın eğitim durumu çerçevesinde farklılaştığı saptanmıştır. Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin toplamından almış oldukları puanlarla anne babalarının “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı”nın Konuşma, Dinleme, Sözsüz İletişim, Empati ve Mesaj alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasında olumlu ve anlamlı ilişkinin bulunduğu belirtilmiştir. Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin toplamından almış oldukları puanlarla anne babaların “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı”nın Konuşma, Sözsüz İletişim ve Empati alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasında olumsuz ve anlamlı seviyede ilişkinin bulunduğu anlaşılmıştır.

Meriç ve Özyürek (2019), çocukların ahlaksal ve toplumsal kural bilgisi ile ebeveyn-çocuk iletişimi arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında 227 çocuk ve anne babaları olmak üzere 454 ebeveyn ile çalışmışlardır. Nicel olarak planlanan bu araştırmada veriler “Ahlaki ve Sosyal Kural Algısı Ölçeği” ve “Anne Baba Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”yla toplanmıştır. Araştırmanın verileri, SPSS 20 paket programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Ölçek puanları arasındaki farkın incelenmesinde “Spearman Brown Korelasyon katsayısından” yararlanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre ahlaksal ve toplumsal kural bilgisi ile ebeveyn-çocuk iletişimi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirtilmiştir.

Tozduman-Yaralı ve Güngör-Aytar (2019), okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş 60 çocuk ile yaptıkları araştırmada çocukların benlik algılarıyla bilişsel tempoları arasındaki ilişkileri ele almışlardır. Araştırmada veriler “Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği (DBAT)”, “Kansas Okul Öncesi Çocuklar İçin Düşüncelilik”, “İçtepisellik Ölçeği (KOÖDÇDİ)” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak toplanmıştır. “Bonferroni düzeltmeli Kruskal Wallis H Testi” kullanılarak analiz edilen araştırma sonucunda çocukların öz saygı puanlarıyla bilişsel tempoları arasında kayda değer bir fark bulunmazken, toplam benlik ve öz yeterlilik puanları ile bilişsel tempo arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Tuzcuoğlu ve arkadaşları (2019), 220 okul öncesi dönem çocuğu ile yaptıkları araştırmada çocukların öz düzenleme becerileriyle benlik algıları arasındaki ilişkiyi incelenmeyi amaçlamıştır. Araştırmada veriler, “Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği” ve “Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği” kullanılmak suretiyle toplanmıştır. “Bağımsız gruplar t-

testi”, “tek yönlü varyans analizi (ANOVA)”, “Scheffe Testi” ve “Tamhane testi” kullanılarak analiz edilen araştırmanın sonunda, çocukların benlik algılarıyla öz düzenleme becerileri arasında orta düzeyde ve olumlu yönlü anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Benlik algılarının ebeveyn eğitim durumuyla okul öncesi eğitim kurumuna gitme süresi değişkenleri çerçevesinde farklılığa sahip olduğu saptanmış; bunun yanı sıra çocukların öz düzenleme becerilerinin “cinsiyet, yaş ve okul öncesi eğitim kurumuna gitme süresi” çerçevesinde farklılaştığı saptanmıştır.

Güven ve Doğanay-Koç (2020), okul öncesi eğitime giden 48-72 aylık 90 çocukla yaptıkları çalışmada çocukların yaratıcılık düzeyleriyle benlik algıları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanmıştır. Veriler; “Hibrit Yaratıcılık Testi” ile “Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği” kullanılmak suretiyle elde edilmiştir. “Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı” ve “t testi” kullanılarak analiz edilen çalışmanın sonucu çerçevesinde; yaratıcılık tamamlama alt boyutu arttıkça benlik algısı düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Yaratıcılığın süreklilik, akıcılıkla yeni unsurlar ilae etme alt boyutunda ve toplam benlik algısıyla öz saygı alt boyutlarında, kız çocuklarının erkek çocuklarından daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür.

Döğer ve Kılınç (2021), 48-72 aylık çocuğu olan 212 ebeveyni dahil ettikleri çalışmada anne-babaların çocuklarıyla kurdukları iletişimde pandemiden önce ve pandemi esnasında oluşan değişimleri değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışmada veriler; “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)” ile “Demografik Bilgi Formu” kullanılarak toplanmıştır. “Mann-Witney U Testi”, “Kruskal Wallis Testi”, “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” kullanılarak analiz edilen araştırma sonuçları çerçevesinde ebeveyn-çocuk iletişimlerinde “konuşma, dinleme ve ileti” alt boyutlarında pandemiden önce ve pandemi esnasında kayda değer farklılığa rastlanmıştır. Toplumsal yaşamın sınırlandırılması, ebeveynin çocuklarıyla geçirmiş oldukları müddetin artmasıyla rutinlerindeki ani değişmelerin ebeveyn-çocuk iletişimi üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Güzel ve Tüfekçi (2021) araştırmalarında, 3-6 yaşlarında çocukları bulunan çalışmaya gönüllü olarak dahil olan 1015 baba ile çalışarak babaların babalık rolü algılarıyla baba çocuk ilişkisi arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamıştır. İlişkisel tarama modelinde desenlenen araştırmada veriler “Babalık Rolü Algı Ölçeği”, “Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği Baba Formu” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak toplanmıştır. “Mann-Whitney U Testi”, “Kruskal-Wallis H Testi” ve “Spearman Korelasyon Testi” kullanılarak analiz edilen araştırmanın sonucu çerçevesinde, babaların “Babalık Rolü Algı Ölçeği” puanlarının ebeveyn eğitim seviyesi, ebeveyn yaşı, ebeveynin mesleği, gelir, algılanan sosyal ve ekonomik seviye, ilk kez baba

olunan yaş, ailenin yapısı, çocukların sayısı ile çocuk yaşına dayalı olarak kayda değer farklılığa sahip olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra, babaların “Babalık Rolü Algı Ölçeği” puanlarıyla “Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği” puanları arasında olumsuz yönlü, orta seviyede kayda değer bir ilişkinin bulunduğu saptanmıştır.

Arabacı ve arkadaşları (2022), 232 çocuk ve babalarını dahil ettikleri araştırmada okul öncesindeki çocukların mizaç özellikleriyle baba-çocuk iletişimi arasındaki ilişkinin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. İlişkisel tarama modelindeki araştırmada veriler; “Çocuklar İçin Mizaç Ölçeği”, “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı” ile “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak toplanmıştır. “Mann Whitney-U”, “Kruskal Wallis H Testi”, “Spearman Brown Korelasyon katsayısı” kullanılarak yapılan araştırmanın sonunda, çocukların mizacıyla baba-çocuk iletişimi arasında kayda değer bir farklılığın bulunduğu saptanmıştır. Çocukların tepkiselliği, duyuşal hassasiyetleriyle duyuşal duyarlılık mizaçları arttığı müddetçe baba-çocuk iletişiminin bütün alt boyutlarda daha pozitif seviyede gerçekleştiği belirlenmiştir. Kız çocuğuna bulunan babaların çocukları ile iletişimde konuşma ve dinleme seviyeleri, erkek çocuğuna sahip olanlara nazaran daha fazladır. Babanın öğrenim düzeyiyle çocuğun doğum sırasına dayalı olarak kayda değer farklılığa rastlanırken; baba yaşına dayalı olarak kayda değer bir farklılık rastlanmamıştır.

Alptekin ve arkadaşları (2023), 60-72 aylık 117 çocuk ile yaptıkları araştırmada çocukların benlik algısı düzeylerinin, sosyal problem çözme becerisine etkisinin belirlenmesini amaçlamıştır. Genel tarama modelindeki araştırmada veriler “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği” ve “Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. “ANOVA”, “t-test” ve “Benforroni testi” ile analiz edilen araştırma sonucunda katılımcılardan %17.1’inin düşük, %52.1’inin orta %30.8’inin yüksek benlik öz saygısına sahip olduğu; %23.9’unun düşük, %58.1’inin orta, %17.9’unun ise yüksek benlik öz yeterliliğine sahip olduğu görülmüştür. Yüksek benlik saygısı bulunan çocukların toplumsal problem çözme becerileri puanlarının, düşük benlik saygısı bulunan çocuklardan daha fazla olduğu bulunmuştur. Fakat farklı benlik öz yeterlilikleri bulunan çocukların toplumsal problem çözme beceri puanlarında belli bir kayda değer farklılığa rastlanmamış, bunun yanı sıra çocukların toplumsal problem çözme beceri puanlarının cinsiyet çerçevesinde de farklılık göstermediği saptanmıştır.

2.5.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Rowe ve diğerleri (2004) yapmış oldukları araştırmada düşük gelirli anne ve babaların çocuklarıyla iletişimi konusunda belirleyici bilgiler aktarmak amacıyla ve aile yapısındaki değişiklikleri dikkate alarak anne-baba-çocuk iletişimini incelemişlerdir. Araştırmanın

örneklemini 27 aylık 33 çocuk ile ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırma ebeveyn ile çocuğun evde oynadıkları yarı yapılandırılmış oyun esnasında video kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre anne ve babaların çocuklarla olan konuşmalarında, konuşmanın uzunluğu ve kelime dağarcığının çeşitliliği açısından fark bulunmamıştır. Babaların annelere kıyasla, çocuklara daha fazla konuşma zorluğu yaşattığı ortaya çıkmış, bunun nedeninin ise babaların annelerden daha fazla soru sorması ve çocuklardan daha net açıklamalar istemesi olarak belirtilmiştir.

Gee ve diğerleri (2007) yaptıkları araştırmada aile ortamında iletişim konusunda yetersiz kalan çocukların anne-baba iletişimlerini değerlendirmişlerdir. Araştırmanın örneklemini 14-25 yaş aralığındaki 2215 baba ve 2850 anne oluşturmaktadır. Anne ve babaların çocuklarıyla olan etkileşimlerinin incelendiği araştırmada anne babalar ile görüşmeler yapılmıştır. İlişki kalitesi ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde ANOVA ve regresyon analizi kullanılmıştır. Bebeğin dünyaya geldikten sonra süre gelen zamanlarda ebeveynlik ilişkisinin kalitesine ilişkin incelemelerde bulgulara siyahi babaların çocuklarıyla olan etkileşiminin daha az olduğu ve Latin kökenli babaların çocukların bakımına maddi açıdan daha az destek olduğu belirtilmiştir.

Brown ve arkadaşları (2009), 50 çocuk ve ebeveynleri ile çalıştıkları araştırmalarında çocuğun benlik algısıyla mizacı, ebeveynle ilişki ve 3'lü aile etkileşimi arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma boyamsal olarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda, 2'li ve 3'lü aile etkileşiminin çocukların benlik algısıyla mizacını etkilediği görülmüştür. Ayrıca sürekli yargılanmakta ve eleştirilmekte olan çocukların kaygı seviyelerinin fazla olduğu saptanmıştır.

Verschueren ve arkadaşları (2012) çocukların sosyal yaşamlarındaki anne, öğretmen ve akranlarıyla olan üç önemli ilişkinin, çocukların benlik kavramı üzerindeki etkilerini inceledikleri araştırmalarında okul öncesine ve 1. sınıfa giden 113 çocukla çalışmışlardır. Araştırma sonunda sosyal ilişkiler ve benlik kavramı boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. “Akademik benlik” kavramı öğretmenle çocuk ilişkisinin kalitesi ile “sosyal benlik” kavramı yaşıt kabulü ile ve “genel benlik” kavramı anne bağlanma kalitesi ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Yani önemli sosyal ilişkilerin çocuklarda benlik kavramının oluşumunu şekillendirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Pinto ve diğerleri (2015) yaptıkları araştırmada okul öncesi çocuklar için ebeveyn-çocuk bağları, akran kabulü ve benlik saygısı arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 23 kız ve 22 erkek toplam 45 çocuk oluşturmuştur. Araştırma sonucunda babaya güvenli bağlanmanın ve akran kabulünün, çocukların benlik saygısı üzerinde

önemli yordayıcıları olduğu saptanmıştır. Anneye güvenli bağlanma çocuğun benlik saygısıyla ilişkili, ancak anlamlı bir yordayıcı olarak ortaya çıkmamıştır.

Pearson ve Pillow (2016), 5-10 yaş aralığında 38 çocuk ve anneleri dahil ettikleri araştırmada çocukların anneleri olan iletişimi ve çocukların sosyal anlayışı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada annelerden ev ortamına yakın bir laboratuvarda hikayeler anlatması istenmiş ve bu süreç ses kaydına alınmıştır. Bunun dışında çocuklara “Peabody Resim Kelimeleri Testi” uygulamış ve toplumsal anlayışlarını ölçmek üzere anlatılan hikayelere cevap vermeleri istenmiştir. Bulgular sonucunda annelerin ve çocukların kullandıkları kelime sayısı arasında pozitif bir ilişki olduğu ve annelerin çocuklarıyla konuşma uzunluklarının yaşla doğru orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca annelerin konuşmalarıyla çocukların konuşmaları ve toplumsal anlayışları arasında pozitif bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür.

Vasilyeva ve Shcherbakov (2016) araştırmalarında, ebeveyn rolleri ve ebeveynlik türleri ile okul öncesi çocuğun benlik saygısı ve kaygısı arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini okul öncesi dönem çağındaki 57 çocuk ve anne-babaları (114 kişi) oluşturmuştur. Araştırma sonucunda belirli ebeveynlik türlerinin okul öncesi çocuklarda kaygı ve benlik saygısı düzeyi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Orth (2018) yaptığı araştırmada ileriye dönük boylamsal bir tasarım kullanarak, erken çocukluktaki aile ortamının sonraki gelişim dönemlerinde benlik saygısını yordayıp yordamadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu yılda iki kez benlik saygısını bildiren 8711 katılımcı oluşturmuştur. Katılımcıların ilk 6 yılında ise annelerinin benlik saygısıyla ilgili yılda iki kez yaptığı değerlendirmeler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, erken çocukluktaki aile ortamının, çocuklar büyüdükçe benlik saygısını önemli ölçüde yordadığı saptanmıştır. Etkilerin yaşla birlikte küçüldüğü ancak genç yetişkinlikte hala mevcut olduğu görülmüştür.

Orth ve diğerleri (2018) araştırmalarında, 4-94 yaşları arasında benlik saygısının gelişimini meta-analiz yöntemi ile incelemiştir. Yapılan araştırmaya 192 çalışma dahil edilmiştir. Araştırma bulgularına göre ortalama benlik saygısının 4 yaşından 11 yaşına kadar yükseldiği, 11 yaşından 15 yaşına kadar sabit kaldığı, 30 yaşına kadar güçlü bir şekilde arttığı, 60 yaşına kadar artmaya devam ettiği, 60 yaşında zirveye ulaştığı ve 70 yaşına kadar sabit kaldığı, 90 yaşına kadar hafif düştüğü ve 94 yaşına kadar güçlü bir düşüş yaşadığı saptanmıştır. Doğum kuşakları, ülke, cinsiyet ve etnik köken açısından ise sonuçların önemli ölçüde farklılık göstermediği görülmüştür.

Paulus ve diğerleri (2018) yaptıkları boylamsal araştırmada, anne-çocuk etkileşim kalitesinin farklı boyutları ile çocukların benlik kavramı ve benlik saygısı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma, çocukların akademik benlik kavramlarının bilişsel işlevleriyle yordandığını, çocukların sosyal benlik kavramlarının ise yalnızca annelerinin erken duyarlılıkları ve düşmanlık yapmamaları tarafından yordandığını göstermektedir. Çocukların genel öz değeri, annelerinin artan duyarlılığı ve yapılanmasıyla ilişkiliydi. Yani, erken çocukluk döneminde anneleri ne kadar duyarlı ve yapılandırılırsa, çocukların genel öz-değeri de o kadar yüksek oluyordu.

Bagán ve arkadaşları (2019) 4-7 yaş arası 635 çocuk ile yaptıkları araştırmada anne babalık tarzlarıyla (ebeveyn desteğiyle, kontrolle ve ihmalle) olumlu sosyal davranışlar, saldırganlıkla benlik kavramları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, anne desteğiyle kontrolünün, temelde “benlik” kavramıyla saldırganlığın yordayıcıları şeklinde belirlenmiş; çocukların olumlu sosyal davranışları, saldırganlıklarıyla benlik kavramlarıyla anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır. Çocukların algıları çerçevesinde anne ebeveynliğinin, baba ebeveynliği çerçevesinde daha dikkat çekici bir rol oynadığı görülmüştür.

Putnik ve diğerleri (2020) yaptıkları boylamsal araştırmada benlik kavramının kararlılığını ve farklı alanlardaki bireysel farklılıklarını incelemek amacıyla 4 yaşından 24 yaşına kadar takip edilen 372 çocukla çalışmışlardır. Araştırmanın, okul öncesi dönemden yetişkinliğe kadar benlik kavramının istikrarını gösteren ilk araştırma olduğu belirtilmiştir. 4 yaşından 10 yaşına kadar zayıf istikrar gösteren benlik kavramının, 14 ile 24 yaş arasında istikrar gösterdiği saptanmıştır.

Aryani (2021), yaptığı nitel araştırmada Covid-19 pandemisi sırasında erken çocukluk döneminde özgüven inşa etme ile ebeveyn iletişimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemi 20 ebeveynden oluşmaktadır. Veriler görüşme, gözlem, dokümantasyon kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda ebeveynlerin %69'unun demokratik iletişim kalıpları, %31'inin izin verici iletişim kalıpları ve %29'unun otoriter iletişim kalıpları uyguladığı sonucuna ulaşılmıştır. Erken çocukluk döneminde kendine güveni yüksek olanların, demokratik iletişimi uygulayan ebeveynlerden geldiği belirtilmiştir.

Hummel ve diğerleri (2023) yaptıkları araştırmada, çocuk ve aile özelliklerinin ve ebeveyn-okul öncesi iletişimin ebeveynlerin güvenindeki rolünü incelemiştir. Araştırmaya 169 anaokulunda 735 aile katılmıştır. Tüm veriler Almanya'daki bir devlet okul öncesi girişiminin değerlendirilmesi bağlamında elde edilmiştir. Güvenin yanı sıra çocuk ve aile özellikleri de anketler kullanılarak değerlendirilmiştir. Ebeveyn-okul öncesi iletişimin yönleri anketler ve

standart gözlemlerle değerlendirilmiştir. Yapısal eşitlik modelleme analizleri, çocuğun davranış bozukluğunun ve ailesinin dilinin, ebeveynlerin çocuğunun anaokuluna olan güvenini yordadığını göstermektedir. Ayrıca sonuçlar, geçiş zamanlarında gayri resmi iletişimin kalitesinin güvene dayalı ilişkilerde oldukça önemli olduğunu belirtmektedir. Bundan dolayı, anne-baba-okul öncesi iletişimin bütün yönleri (ebeveynlerin algılanan iletişim kalitesi, ebeveynlerin iletişimden memnuniyeti ve ebeveynler ile profesyoneller arasında gözlemlenen etkileşim kalitesi) ebeveyn güveniyle olumlu yönde ilişkili olduğu görülmüştür.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Burada çalışmanın problemine dayalı olarak kullanılan “araştırma modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama yöntemi, verilerin değerlendirilmesi ve analiziyle alakalı bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Nicel olarak tasarlanan bu araştırmada, okul öncesi eğitim kurumuna giden 60-72 aylık çocukların benlik algısı düzeyleriyle ebeveyn-çocuk iletişimi arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlayan ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Karasar’a (2007) göre bu model, 2 ya da daha fazla değişken arasında bir arada değişim varlığıyla derecesini saptamayı hedeflemektedir.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Çalışmanın evrenini, Mersin ili Yenişehir ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokullarıyla ilkokullara bağlı anasınıflara giden 60-72 aylar arasındaki çocuklar ile bu çocukların anne-babaları oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın örneklemini, 2021-2022 eğitim-öğretim döneminde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Mersin ili Yenişehir ilçesinde yer alan bir ilkokula bağlı anasınıfına ve iki bağımsız anaokuluna giden, 60-72 aylar arasındaki 160 çocuk ve söz konusu çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Bu çalışmanın örnekleme, araştırmacının çalışma yeri nedeniyle zaman ve kolay ulaşılabilirlik göz önünde bulundurularak uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Tablo 1 *Çocukların demografik özellikleri*

Çocuklara Ait Özellikler	(n)	(%)
Cinsiyet	Kız	84
	Erkek	76
Yaş	60-66 ay	34
	67-72 ay	126
Doğum Sırası	İlk Çocuk	85
	Ortanca	12
	Son Çocuk	63
	1 seneden az	24

Okul Öncesi Eğitime Devam Süresi	1 sene	63	39,4
	2 sene	57	35,6
	3 sene ve üstü	16	10,0
Ailedeki Çocuk Sayısı	1 çocuk	42	26,3
	2 çocuk	84	52,5
	3 çocuk	27	16,9
	4 ve üstü	7	4,4
TOPLAM		160	100,0

Araştırma katılan çocukların özellikleri incelendiğinde; çocukların %52,5'inin kız, %47,5'inin erkek olduğu anlaşılmaktadır. Çocukların yaşları incelendiğinde 21,3'ünün 60-66 ay aralığında, %78,8'inin ise 67-72 ay aralığında olduğu belirlenmiştir. Çocukların %53,1'i ilk çocuk, %7,5'i ortanca çocuk, %39,4'ü son çocuktur. Çocukların %15'inin bir yıldan az, %39,4'ünün bir yıl, %35,6'sının iki yıl, %10'unun ise üç yıl ve üzeri okul öncesi eğitime devam ettiği belirlenmiştir. Ailedeki çocuk sayısı incelendiğinde, %26,3'ünün tek çocuk, %52,5'inin iki çocuk, %16,9'unun üç çocuk, %4,4'ünün dört ve üzeri çocuk sahibi olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 2 Çocukların anne ve babalarının demografik özellikleri

Ailelere Ait Özellikler	(n)	(%)	
Anne Yaş	26 – 30 yaş	15	9,4
	31 – 35 yaş	62	38,8
	36 – 40 yaş	55	34,4
	41 yaş ve üzeri	28	17,5
Baba Yaş	31 – 35 yaş	27	16,9
	36 – 40 yaş	72	45,0
	41 yaş ve üzeri	61	38,1
Anne Öğrenim Düzeyi	Okuryazar-İlkokul mezunu	13	8,1
	Ortaokul mezunu	19	11,9
	Lise mezunu	43	26,9
	Üniversite mezunu	77	48,1
	Lisansüstü mezunu	8	5,0
Baba Öğrenim Düzeyi	Okuryazar-İlkokul	15	9,4
	Ortaokul mezunu	15	9,4
	Lise mezunu	52	32,5
	Üniversite mezunu	69	43,1
	Lisansüstü mezunu	9	5,6
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	50	31,3
	Çalışmıyor	86	53,8
TOPLAM		160	100,0

Çocukların anne-babalarının demografik özellikleri incelendiğinde; annelerin %9,4'ünün 26-30 yaş aralığında, %38,8'inin 31-35 yaş aralığında, %34,4'ünün 36-40 yaş aralığında, %17,5'inin 41 yaş ve üzerinde olduğu; babaların ise %16,9'unun 31-35 yaş aralığında, %45'inin 36-40 yaş aralığında %38,1'inin ise 41 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Annelerin %8,1'i ilkokul mezunu, %11,9'u ortaokul mezunu, %26,9'u lise mezunu, %48,1'i üniversite mezunu, %5'i lisansüstü mezunudur. Babaların %9,4'ü ilkokul mezunu, %9,4'ü ortaokul mezunu, %32,5'i lise mezunu, %43,1'i üniversite mezunu, %5,6'sı ise lisansüstü mezunudur. Annelerin %31,3'ü çalışmakta, %53,8'i çalışmamaktadır (Tablo 2).

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada üç farklı veri toplama vasıtası kullanılmıştır. Bunlar; çocuklarla ailelerin demografik bilgilerini elde etmek için hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, çocukların benlik algısı düzeylerini belirlemek için 5-6 yaş okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik geçerlikle güvenilirlik çalışması Turaşlı'nın (2014) yaptığı “Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği” ve ebeveyn-çocuk iletişimini değerlendirmek için Arabacının (2011) geliştirdiği “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (ABCİDA)”dır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu çocuklarla ailelerinin demografik bilgilerinin yazılı olduğu bir belgedir. Çocuklara ait demografik bilgilerden “yaş, cinsiyet, doğum sırası, okul öncesi eğitime gitme süresi, kardeş sayısı, ebeveynin yaşı, ebeveynin eğitim seviyesi, ebeveynin mesleği, annenin çalışma durumu”yla alakalı soruların olduğu bilgiler ele alınacaktır.

3.3.2. Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği

Demoulin Benlik Algısı Ölçeği, Donald Demoulin tarafından 1995-1998 yılları arasında “Kendimi Seviyorum” adlı program çalışmasında çocukların “bireysel benlik” kavramının sistemli ve kıyaslamalı incelenmesine yardımcı olan bir ölçek olarak geliştirilmiştir. Ölçek “Öz Yeterlilik” (15 madde) ve “Öz Saygı” (15 madde) olarak iki alt boyuttan oluşmaktadır (Demoulin 2000).

Ölçeğin, Turaşlı (2006) tarafından 5-6 yaş çocuklar için Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Teste ait güvenilirlik çalışmalarında en yüksek güvenilirlik Cronbach Alfa, Spearman tekniklerinde (0.88), en düşükse Guttman tekniğinde (0.88) olarak hesaplanmıştır. Test tekrar test güvenilirlik katsayısı .607 olup .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Testin kriter geçerliliğinin yapılabilmesi amacıyla, alanda söz

konusu yaş grubundaki çocukların benlik algısı seviyelerini saptamaya dönük aynı çerçevede bir test bulunmadığı için Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği ve Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği kriter geçerliliği amacıyla uygulanmıştır ve korelasyonlar incelenmiştir. Neticeler değerlendirildiği zaman Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği'nin bütün ölçeklerle alt boyutları arasındaysa .01 düzeyinde anlamlı ilişkilerin bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada bir soru istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığından çıkartılmış ve öz yeterlilik 14 madde, öz saygı 15 madde olarak form toplamda 29 maddeden müteşekkildir. Test çocuklara bireysel olarak uygulanmaktadır. Testte farklı yüz ifadeleri vardır. Çocuktan “.....hissederim” ile biten ifadelerdeki durum ile ilgili yaşadığı duyguyu en iyi tanımlayan yüz ifadesini boyaması istenmektedir. Yüz ifadeleri “mutlu, ne mutlu ne mutsuz, üzgün” şeklinde üç türdedir. Puanlama yapılırken 1 mutlu yüz 3 puan, 1 ne mutlu ne mutsuz yüz 2 puan, 1 üzgün yüz 1 puan olarak hesaplanmaktadır. Böylece bir alt ölçek için 14-42 puan alınabilirken toplamda 28-84 arası puan elde edilmektedir. Her bir alt ölçek için puanlar 14-23 arası düşük, 24- 33 arası orta, 34-42 arası yüksek olarak değerlendirilmektedir. Genel Benlik Algısı için de 28-47 puanlar arası düşük, 48-67 puanlar arası orta, 68-88 puanlar arası yüksek olarak değerlendirilmektedir (Turaşlı, 2006).

3.3.3. Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)

Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (ABÇİDA) Arabacı (2011) tarafından 48-72 aylık çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimine yönelik davranışların değerlendirilmesi için geliştirilmiştir. Anne-babalara bireysel veya grup olarak kullanılabilen 37 maddelik ölçek, “konuşma (8 madde), dinleme (6 madde), mesaj (8 madde), sözsüz iletişim (6 madde) ve empati (9 madde)” olarak beş alt boyuttan oluşmaktadır. Beşli Likert tipi derecelendirmeye dayalı ölçek formundaki tüm maddeler için “Her zaman”, “Sık sık”, “Ara sıra”, “Nadiren” ve “Hiçbir zaman” şıklarından birisinin tercih edilmesi ve işaretlenmesi istenmektedir (Arabacı ve Ömeroğlu, 2016).

Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmaları Ankara ilinde anasınıfına giden 48-72 aylık çocuğu bulunan 801 ebeveynle gerçekleştirilmiştir. Başta 86 maddelik ölçek, geçerlik güvenirlik çalışmasından sonra 37 maddelik son durumunu almıştır. “Açımlayıcı Faktör Analizi, Doğrulamalı Faktör Analizi, madde-toplam puan güvenirliği ve Cronbach Alpha güvenirlik analizleri yapılmıştır. Güvenirlik katsayıları Konuşma, Dinleme, Mesaj, Sözsüz İletişim, Empati” alt boyutlarında sırasıyla 0.67, 0.70, 0.60, 0.56 ve 0.73 şeklinde bulunmuştur. Test-tekrar test korelasyonları “Konuşma, Dinleme, Mesaj, Sözsüz İletişim, Empati” alt boyutlarında sırasıyla 0.93, 0.96, 0.98, 0.95 ve 0.96 olarak belirlenmiştir (Arabacı, 2011).

3.4. Veri Toplama Yöntemi

Tez çalışması kapsamında yapılan araştırma için Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Etik Kurulundan onay alınmıştır. Ayrıca okul öncesi kurumuna devam eden çocuklara ölçekleri uygulayabilmek için İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gereken izinler alınmıştır. Veriler 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde elde edilmiştir. İzinler alındıktan sonra anasınıflarının ve anaokullarının idaresiyle görüşülerek okul idaresinin onayı alınmış, uygun günler belirlenmiştir. Okullarda 60-72 aylık çocuklara eğitim veren öğretmenler ve aileleri ile görüşülüp, araştırmanın amacı ve kapsamı konusunda bilgilendirilme yapılmıştır. Araştırma hakkında bilgilendirilen anne-babalar arasından gönüllü olan katılımcılardan “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)” doldurmaları istenmiştir. Anne-babaların doldurmaları gereken “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı” 350 adet dağıtılmış ve 178 adet toplanmıştır. Toplanan ölçeklerden 17 tanesi ölçekleri yalnızca annelerin doldurması ve eksik bilgiler olması nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır. Formu eksiksiz dolduran ve onam formunu imzalayan anne-babaların çocukları belirlenmiş ve belirlenen çocuklar için araştırmacı tarafından “Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği” uygulanmıştır. Çocuklara ölçek uygularken sınıf dışında çocukların dikkatlerinin dağılmayacağı sessiz bir ortam seçilmiştir. Uygulama yapılacak olan sınıfların öğretmenlerinden isim listeleri alınmış, uygun gün ve saatler birlikte belirlenmiştir. Çocuklarla tanışılmış ve neden geldiği açıklanarak uygulama yapılan alana çocuklar bireysel olarak alınmıştır. Uygulama sırasında araştırmacı tarafından ölçekteki maddeler sırasıyla okunduktan sonra çocuğun yüz ifadelerinden birini boyaması istenmiştir. Ölçeğin bir çocuğa uygulama süresi ortalama 15 dakika sürmüştür. Bir adet ölçek çocuğun cevaplamaya devam etmek istememesi üzerine yarım kalmıştır. Bu çocuğun verileri araştırmaya dahil edilmemiştir.

3.5. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Araştırma kapsamında uygulanan veri toplama aracından elde edilen verilerin analizi için SPSS 26.0 programı tercih edilmiştir. Çalışma çerçevesinde ulaşılan sosyo-demografik veriler frekans ve yüzdelik dağılım şeklinde verilmiştir. Veri toplama araçlarından olan “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği” ve “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı” aracılığıyla elde edilen verilerin analizleri içinse ortalama, standart sapma, en az-en fazla değerleri analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin analizi normallik testi sonuçlarına göre analiz edilmiştir. Olağan dağılım durumu veri toplama araçlarının çarpıklık ve basıklık değerleriyle birlikte Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleriyle incelenmiştir. Söz konusu analizin

sonunda çarpıklık ve basıklık katsayıları -1.5 ile +1.5 arasında değiştiği belirlenmiştir. Verilerin Çarpıklık ve basıklık değerleri -1.5 ile +1.5 arasında olduğu belirlendiğinde normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir (Tabachnick and Fidell, 2013). Normallik testinin sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 3 “*Demoulin Benlik Algısı Ölçeği*” ve “*Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı*” alt boyutları ve ölçek toplam puanlarına ait Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları

		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk			Çarpıklık	Basıklık
		Z	df	p	Z	df	p		
Demoulin Benlik Algısı Ölçeği	Öz Yeterlik	,082	160	,200	,977	160	,160	-,108	-,200
	Öz Saygı	,109	160	,172	,959	160	,168	-,555	,068
	Benlik Algısı	,069	160	,088	,978	160	,128	-,394	,209
	Konuşma	,129	160	,200	,936	160	,211	-,990	1,333
Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (ANNE)	Dinleme	,188	160	,144	,820	160	,008	-,838	1,339
	Mesaj	,109	160	,186	,967	160	,026	-,613	,304
	Sözsüz İletişim	,180	160	,084	,899	160	,011	-1,178	1,402
	Empati	,112	160	,200	,951	160	,961	-,832	1,137
	Anne-Çocuk İletişimi	,104	160	,067	,912	160	,114	-,344	1,018
Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (BABA)	Konuşma	,128	160	,141	,942	160	,256	-,850	,803
	Dinleme	,158	160	,200	,870	160	,456	-1,343	1,547
	Mesaj	,080	160	,184	,966	160	,268	-,668	,762
	Sözsüz İletişim	,138	160	,200	,903	160	,971	-1,264	1,420
	Empati	,110	160	,071	,962	160	,102	-,680	,715
	Baba-Çocuk İletişimi	,110	160	,200	,925	160	,735	-0,178	,071

Sonuçlara göre Shapiro-Wilk testinde Annelerin ABCİDA dinleme ($p=0.008$), mesaj ($p=0.026$), sözsüz iletişim ($p=0.011$) alt boyut değerinin normal dağılım göstermedikleri görülmüştür ($p < 0.05$). Bunun sonucunda verilerin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. İnceleme sonucunda çarpıklık ve basıklık katsayıları -1.5 ile +1.5 arasında değiştiği anlaşılmaktadır. Buna göre bu çalışmada, “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği” ile “ABCİDA”nın tüm alt boyutlarından elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir.

60-72 aylık çocukların benlik algılarının cinsiyete dayalı olarak farklılık arz edip etmediğini saptamak için bağımsız gruplar T-testi kullanılmıştır. 60-72 aylık çocukların benlik

algısı düzeyleriyle ebeveyn-çocuk iletişimi arasındaki ilişkiyi belirlemek; ayrıca anne-çocuk iletişimi ile baba-çocuk iletişimi arasındaki ilişkileri saptamak amacıyla Pearson Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi yapılmıştır. Pearson Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi iki değişken arasındaki ilişkinin miktarını bularak yorumlamak amacıyla tercih edilmektedir (Büyüköztürk, 2020).

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde, 60-72 aylık çocukların benlik algılarıyla anne-baba-çocuk iletişimi arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacı ile gerçekleştirilen araştırmada ulaşılan bulgular aşağıda tablolar şeklinde sunulmuştur.

Araştırmaya katılan çocukların Demoulin Benlik Algısı Ölçeği'ne ait ortalama puanlarıyla standart sapmaları Tablo 4'tedir.

Tablo 4 Çocukların “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği”ne ait ifadelerin ortalama puan ve standart sapma değerleri

Benlik Algısı Ölçeği	$\bar{X}$	Ss
M1	2,75	,583
M2	2,26	,765
M3	2,42	,756
M4	2,23	,826
M5	2,77	,585
M6	2,69	,574
M7	2,59	,763
M8	2,52	,735
M9	2,56	,698
M10	2,67	,661
M11	2,58	,687
M12. “Başkalarının yapabildiği bir şeyi, ben yapamadığımda, mutlu hissederim.”	1,54	,823
M13	2,42	,739
M14	2,55	,680
M15. “Sınıf arkadaşlarım benimle dalga geçerlerse, mutlu hissederim.”	1,23	,537
M16	2,92	,317
M17	2,74	,505
M18	2,77	,529
M19. “Okuldayken mutlu hissederim.”	2,79	,531
M20	2,44	,829
M21	2,16	,931
M22	2,72	,585
M23	2,64	,685
M24	2,53	,681
M25. “Öğretmenim beni evimde ziyarete gelse, mutlu hissederdim.”	2,84	,470
M26	2,48	,735
M27	2,62	,698
M28	2,60	,684
M29	2,66	,633

Tablo 4'te bulgular çerçevesinde; Demoulin Benlik Algısı Ölçeği'ne ilişkin en yüksek ortalamaya sahip ifadelerin “Öğretmenim beni evimde ziyarete gelse mutlu hissederdim.” ($\bar{X}$ = 2.84) ve “Okuldayken mutlu hissederim.” ($\bar{X}$ = 2.79) olduğu; en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise “Başkalarının yapabildiği bir şeyi, ben yapamadığımda, mutlu hissederim.” ($\bar{X}$ =1.54) ve “Sınıf arkadaşlarım benimle dalga geçerlerse, mutlu hissederim.” ($\bar{X}$ = 1.23) olarak belirlenmiştir.

Anne ve babaların “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı”na ilişkin ortalama puanları ve standart sapmaları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5 Anne ve babaların “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı”na ait ifadelerin ortalama puan ve standart sapma değerleri

Anne-Baba-Çocuk İletişimi Ölçeği	Anne		Baba	
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
M1	4,01	,809	4,20	,860
M2	4,64	,565	4,46	,726
M3	3,59	,871	3,61	,972
M4	4,64	,730	4,42	,843
M5	4,17	1,053	4,21	1,022
M6	4,56	,837	4,62	,800
M7	4,55	,725	4,42	,858
M8	4,56	,733	4,46	,875
M9	4,49	,691	4,44	,724
M10	4,54	,699	4,50	,832
M11	4,69	,665	4,63	,612
M12	4,11	,859	4,15	,848
M13	4,13	,860	4,01	,904
M14	4,62	,633	4,40	,787
M15	4,28	,737	4,20	,845
M16. “Çocuğumun olumlu bir davranışında, ona sarılarak ya da onu öperek kendisini takdir ettiğimi belli ederim.”	4,89	,354	4,65	,646
M17	4,44	,923	4,30	,963
M18	4,61	,644	4,57	,631
M19	4,21	,835	4,17	,940
M20	4,38	,699	4,31	,854
M21	3,93	,862	3,82	,917
M22	4,62	,623	4,46	,717
M23	3,53	1,359	3,32	1,420
M24	4,63	,652	4,46	,808
M25	4,42	,749	4,14	1,021
M26	4,00	,965	4,01	,971
M27	4,49	,809	4,40	,856
M28	4,36	,773	4,11	,890

M29	4,27	,911	4,09	,941
M30	4,26	1,000	4,04	1,098
M31	4,58	,649	4,50	,654
M32	4,61	,663	4,47	,752
M33	4,49	,777	4,24	,894
M34. “Çocuğumla yaptığım konuşmalarda, onun önceden yaptığı olumsuz davranışlardan söz ederim.”	2,86	1,195	2,86	1,320
M35	3,02	1,141	2,91	1,186
M36	4,03	,958	3,85	,979
M37	4,41	,856	4,48	,854

Tablo 5’e göre Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracına ait ifadelerin ortalama puanları değerlendirildiğinde; anne yanıtlarında en yüksek ortalama puana sahip ifadenin “Çocuğumun olumlu bir davranışında, ona sarılarak ya da onu öperek kendisini takdir ettiğimi belli ederim.” ($\bar{X}$ = 4.89) olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadeninse; “Çocuğumla yaptığım konuşmalarda, onun önceden yaptığı olumsuz davranışlardan söz ederim.” ($\bar{X}$:2.86) olduğu görülmektedir. Baba yanıtlarında en yüksek ortalama puana sahip ifadenin “Çocuğumun olumlu bir davranışında, ona sarılarak ya da onu öperek kendisini takdir ettiğimi belli ederim.” ($\bar{X}$ = 4.65) olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadeninse; “Çocuğumla yaptığım konuşmalarda, onun önceden yaptığı olumsuz davranışlardan söz ederim.” ($\bar{X}$ = 2.86) olduğu görülmektedir.

“Demoulin Benlik Algısı Ölçeği (DBAÖ)”ne ait ortalama puan ve standart sapmaları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6 “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği”ne ait puan ortalamaları ve standart sapma değerleri

	n	Min.	Max.	$\bar{X}$	Ss
Öz Yeterlilik	160	21,00	42,00	34,56	4,146
Öz Saygı	160	23,00	45,00	38,15	4,055
Benlik Algısı (Genel)	160	44,00	87,00	72,71	7,562

Tablo 6’da görüldüğü üzere 160 çocuk ile yapılan araştırmada Demoulin Benlik Algısı Ölçeği’nden elde edilmiş olan puanla çerçevesinde; öz yeterlilik alt boyutunun en düşük puanı 21, en yüksek puanı 42, ortalama puanı ise 34,56 olduğu belirlenmiştir. Öz saygı alt boyutunun en düşük puanı 23, en yüksek puanı 45, ortalama puanı ise 38,15 olarak bulunmuştur. Çocukların genel benlik algılarına ait en düşük puan 44, en yüksek puan 87, ortalama puan ise

72,71'dir. Öz yeterlilikle öz saygı alt boyutlarıyla beraber çocukların genel benlik algıları yüksektir.

“Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)”na ait ortalama puan ve standart sapmaları Tablo 7’dedir.

Tablo 7 “Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı”na ait puan ortalamaları ve standart sapma değerleri

		n	Min	Max	$\bar{X}$	Ss
Anne-Baba- Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (Anne)	Konuşma	160	20,00	40,00	34,24	3,602
	Dinleme	160	12,00	30,00	27,36	2,882
	Mesaj	160	20,00	40,00	32,62	3,810
	Sözsüz İletişim	160	16,00	30,00	26,87	2,616
	Empati	160	20,00	45,00	37,53	4,110
	ABÇİDA Anne Toplam Puan	160	104,00	184,00	158,62	13,137
Anne-Baba- Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı (Baba)	Konuşma	160	16,00	40,00	33,59	4,540
	Dinleme	160	11,00	30,00	26,60	3,386
	Mesaj	160	18,00	40,00	32,72	4,069
	Sözsüz İletişim	160	11,00	30,00	26,09	3,170
	Empati	160	20,00	45,00	35,87	4,788
	ABÇİDA Baba Toplam Puan	160	85,00	182,00	154,88	16,310

Tablo 7 incelendiğinde annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı’ndan almış oldukları en düşük puanın 104, en yüksek puanın 184 olduğu; ayrıca annelerin ABÇİDA’dan aldığı ortalama puanın 158,62 olduğu görülmektedir. Annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracına ait konuşma alt boyutundan almış oldukları en düşük puanın 20, en yüksek puanın ise 40 olduğu, konuşma alt boyutuna ait ortalama puanın 34,24 olduğu; dinleme alt boyutundan almış oldukları en düşük puanın 12, en yüksek puanın ise 30 olduğu, dinleme alt boyutuna ait ortalama puanın 27,36 olduğu belirlenmiştir. Annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracına ait mesaj alt boyutundan almış oldukları en düşük puanın 18, en yüksek puanın ise 40 olduğu, mesaj alt boyutuna ait ortalama puanın 32,72 olduğu; sözsüz iletişim alt boyutundan almış oldukları en düşük puanın 16, en yüksek puanın ise 30 olduğu, sözsüz iletişim alt boyutuna ait ortalama puanın 26,87 olduğu belirlenmiştir.

Annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracına ait empati alt boyutundan almış oldukları en düşük puanın 20, en yüksek puanın ise 45 olduğu, empati alt boyutuna ait ortalama puanın 37,53 olduğu belirlenmiştir.

Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracına ait toplam puanları incelendiğinde almış oldukları en düşük puanın 85, en yüksek puanın 182 olduğu; ayrıca babaların ABCİDA'dan aldığı ortalama puanın 154,88 olduğu görülmektedir. Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracına ait konuşma alt boyutundan almış oldukları en düşük puanın 16, en yüksek puanın ise 40 olduğu, konuşma alt boyutuna ait ortalama puanın 33,59 olduğu; dinleme alt boyutundan almış oldukları en düşük puanın 11, en yüksek puanın ise 30 olduğu, dinleme alt boyutuna ait ortalama puanın 26,60 olduğu belirlenmiştir. Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracına ait mesaj alt boyutundan almış oldukları en düşük puanın 18, en yüksek puanın ise 40 olduğu, mesaj alt boyutuna ait ortalama puanın 32,72 olduğu; sözsüz iletişim alt boyutundan almış oldukları en düşük puanın 11, en yüksek puanın ise 30 olduğu, sözsüz iletişim alt boyutuna ait ortalama puanın 26,09 olduğu belirlenmiştir. Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracına ait empati alt boyutundan almış oldukları en düşük puanın 20, en yüksek puanın ise 45 olduğu, empati alt boyutuna ait ortalama puanın 35,87 olduğu belirlenmiştir.

“Demoulin Benlik Algısı Ölçeği (DBAÖ)” puanlarına göre çocukların benlik algısı düzeyleri Tablo 8'dedir

Tablo 8 Çocukların benlik algısı düzeylerine yönelik bulgular

		n	%
Benlik Algısı (Genel)	Düşük	1	0,6
	Orta	48	30,0
	Yüksek	111	69,4
	Toplam	160	100,0

Tablo 8 incelendiğinde Demoulin Benlik Algısı Ölçeği sonuçlarına göre çocukların benlik algısı düzeyleri %0.6'sında düşük, %30'unda orta, %69.4'ünde yüksek bulunmuştur.

Çalışmaya dahil olan çocukların Demoulin Benlik Algısı Ölçeği toplam puanları ve alt boyutlarına ait puanlar arasında cinsiyete göre istatistiksel bakımdan kayda değer bir farklılığın bulunup bulunmadığını saptamak için bağımsız gruplar T-testi kullanılmış ve testin sonuçları Tablo 9'dadır.

Tablo 9 Çocukların “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği” ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin T-testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Sd	t	p
Öz Yeterlilik	Kız	84	34,62	4,000	,201	,841
	Erkek	76	34,49	4,328		
Öz Saygı	Kız	84	38,56	3,645	1,346	,180
	Erkek	76	37,70	4,445		
Benlik Algısı (Genel)	Kız	84	73,18	6,930	,830	,408
	Erkek	76	72,18	8,220		

Tablo 9 incelendiği zaman; öz yeterlilik alt boyutuna ilişkin kız çocukların almış oldukları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =34.62), erkek çocukların almış oldukları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =34.49) olarak bulunmuştur. Öz saygı alt boyutuna ilişkin kız çocukların almış oldukları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =38.56), erkek çocukların almış oldukları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =37.70) olarak belirlenmiştir. Ölçeğin geneline ilişkin kız çocukların almış oldukları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =73.18), erkek çocukların almış oldukları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =72.18) bulunmuştur. Öz yeterlilikle öz saygı alt boyutlarıyla ölçeğin geneliyle ilgili aritmetik ortalamalar incelendiği zaman, kız ve erkek çocukların birbirlerine yakın ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Buna göre 60-72 aylık çocukların Demoulin Benlik Algısı Ölçeği genel ortalama puanları ve ölçek alt boyutları ortalama puanları, çocukların cinsiyetine dayalı olarak kayda değer bir farklılığa sahip değildir ($p>0.05$).

Annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı'ndan almış oldukları puanlarla çocukların Demoulin Benlik Algısı Ölçeği'nden almış oldukları puanlara ait “Pearson Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi” neticeleri Tablo 10'dadır.

Tablo 10 Annelerin “Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı” alt boyutlarına ait puanları ve toplam puanları ile çocukların “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği”nden almış oldukları puanlara ilişkin Pearson Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi sonuçları

Anne-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı		Öz Yeterlilik	Öz Saygı	Benlik Algısı
Konuşma	r	-,060	-,051	-,060
	p	,454	,520	,450
Dinleme	r	,020	,030	,027
	p	,803	,709	,736
Mesaj	r	,016	,027	,023

	p	,846	,731	,771
Sözsüz İletişim	r	-,067	,008	-,033
	p	,397	,922	,681
Empati	r	-,028	,068	,021
	p	,729	,395	,790
TOPLAM PUAN	r	-,030	,023	-,004
	p	,711	,771	,962

Tablo 10 incelendiğinde; annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı'na ait toplam puanları ve alt boyutlarına ilişkin puanları ile çocukların Demoulin Benlik Algısı Ölçeği'nden almış oldukları puanlar arasında istatistiki anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı anlaşılmaktadır ($p>0.05$).

Babaların “Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı”ndan almış oldukları puanlarla çocukların Demoulin Benlik Algısı Ölçeği'nden almış oldukları puanlara ait “Pearson Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi” neticeleri Tablo 11'dedir.

Tablo 11 Babaların “Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı” alt boyutlarına ait puanları ve toplam puanları ile çocukların “Demoulin Benlik Algısı Ölçeği”nden almış oldukları puanlara ilişkin Pearson Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi sonuçları

Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı		Öz Yeterlilik	Öz Saygı	Benlik Algısı
Konuşma	r	-,119	-,089	-,113
	p	,135	,265	,157
Dinleme	r	-,040	-,024	-,035
	p	,619	,763	,664
Mesaj	r	-,025	,025	,000
	p	,754	,757	,995
Sözsüz İletişim	r	-,125	-,091	-,117
	p	,115	,254	,140
Empati	r	-,101	-,052	-,083
	p	,205	,515	,297
TOPLAM PUAN	r	-,101	-,056	-,086
	p	,202	,479	,281

Tablo 11 incelendiğinde; babaların Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı'na ait toplam puanları ve alt boyutlarına ilişkin puanları ile çocukların Demoulin Benlik Algısı

Ölçeği'nden almış oldukları puanlar arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı anlaşılmaktadır ($p>0.05$).

Annelerin “Anne-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı”ndan almış oldukları puanlarla babaların “Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı”ndan almış oldukları puanlara ait Pearson Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi sonuçları Tablo 12’dedir.

Tablo 12 *Annelerin “Anne-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı” alt boyutlarına ait puanları ve toplam puanları ile babaların “Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı” alt boyutlarına ait puanları ve toplam puanlarına ilişkin Pearson Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi sonuçları*

		Konuşma	Dinleme	Mesaj	Sözsüz İletişim	Empati	ABÇİDA Baba Toplam Puan
Konuşma	r	,474**	,327**	,350**	,437**	,428**	,498**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000
Dinleme	r	,294**	,424**	,380**	,304**	,380**	,435**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000
Mesaj	r	,196*	,277**	,604**	,318**	,290**	,410**
	p	,013	,000	,000	,000	,000	,000
Sözsüz İletişim	r	,366**	,293**	,336**	,511**	,420**	,469**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000
Empati	r	,399**	,328**	,202*	,377**	,590**	,476**
	p	,000	,000	,010	,000	,000	,000
ABÇİDA Anne Toplam Puan	r	,449**	,424**	,485**	,498**	,553**	,593**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000

* $p<.05$, ** $p<.01$

Tablo 12’ye göre; annelerin ve babaların ABÇİDA toplam puanları ve alt boyutlarına ait puanları ile arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; anne iletişimde konuşma alt boyutu ile baba konuşma alt boyutu ($r=.474$ $p<.01$), baba dinleme alt boyutu ($r=.327$ $p<.01$), baba mesaj alt boyutu ($r=.350$ $p<.01$), baba sözsüz iletişim alt boyutu ($r=.437$ $p<.01$), baba empati alt boyutu ($r=.428$ $p<.01$) ve ABÇİDA baba toplam puanı ($r=.498$ $p<.01$) arasında olumlu yönlü anlamlı bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Anne iletişimde dinleme alt boyutuyla baba konuşma alt boyutu ($r=.294$ $p<.01$), baba dinleme alt boyutu ($r=.424$ $p<.01$), baba mesaj alt boyutu ($r=.380$ $p<.01$), baba sözsüz iletişim alt boyutu ($r=.304$ $p<.01$), baba empati alt boyutu ($r=.380$ $p<.01$) ve ABÇİDA baba toplam puanı ($r=.435$ $p<.01$) arasında olumlu yönlü anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.

Anne iletişimde mesaj alt boyutuyla baba konuşma alt boyutu ($r=.196$ $p<.05$), baba dinleme alt boyutu ($r=.277$ $p<.01$), baba mesaj alt boyutu ($r=.604$ $p<.01$), baba sözsüz iletişim

alt boyutu ($r=.318$ $p<.01$), baba empati alt boyutu ($r=.290$ $p<.01$) ve ABÇİDA baba toplam puanı ($r=.410$ $p<.01$) arasında olumlu yönlü anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.

Anne iletişiminde sözsüz iletişim alt boyutuyla baba konuşma alt boyutu ($r=.366$ $p<.01$), baba dinleme alt boyutu ($r=.293$ $p<.01$), baba mesaj alt boyutu ($r=.336$ $p<.01$), baba sözsüz iletişim alt boyutu ($r=.511$ $p<.01$), baba empati alt boyutu ($r=.420$ $p<.01$) ve ABÇİDA baba toplam puanı ($r=.469$ $p<.01$) arasında olumlu yönlü anlamlı bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Anne iletişiminde empati alt boyutu ile baba konuşma alt boyutu ($r=.399$ $p<.01$), baba dinleme alt boyutu ($r=.328$ $p<.01$), baba mesaj alt boyutu ($r=.202$ $p<.05$), baba sözsüz iletişim alt boyutu ($r=.377$ $p<.01$), baba empati alt boyutu ($r=.590$ $p<.01$) ve ABÇİDA baba toplam puanı ($r=.476$ $p<.01$) arasında olumlu yönlü anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.

ABÇİDA anne toplam puan ile baba konuşma alt boyutu ($r=.449$ $p<.01$), baba dinleme alt boyutu ($r=.424$ $p<.01$), baba mesaj alt boyutu ($r=.485$ $p<.05$), baba sözsüz iletişim alt boyutu ($r=.498$ $p<.01$), baba empati alt boyutu ($r=.553$ $p<.01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anne-çocuk iletişim düzeyleri ile baba-çocuk iletişim düzeyleri arasında olumlu yönlü orta seviyede istatistiki bakımdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır ($r=.593$ $p<.01$). Sonuçlar çerçevesinde anne veya babanın iletişim becerileri arttığında, diğer ebeveynin iletişim becerileri de artmaktadır.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın ana amacı, 60-72 aylık çocukların benlik algılarıyla anne-baba-çocuk iletişimi arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığını incelemektir. Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular alan yazında daha önce yapılan araştırma sonuçları ile ilişkilendirilmiş ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada kullanılan Demoulin Benlik Algısı Ölçeği'ne ait çocukların ifadeleri sonucunda; en yüksek ortalamaya sahip ifadelerin “Öğretmenim beni evimde ziyarete gelse mutlu hissederdim.” ve “Okuldayken mutlu hissederim.” olduğu; en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise “Başkalarının yapabildiği bir şeyi, ben yapamadığımda, mutlu hissederim.” ve “Sınıf arkadaşlarım benimle dalga geçerlerse, mutlu hissederim.” olduğu saptanmıştır. En yüksek ortalamaya sahip ifadeler bakıldığında; okul öncesi dönem çocukları için öğretmenlerinin ve okullarının onlar için önemli olduğu ve mutlu hissetmelerinde büyük oranda etkili olduğu yorumu yapılabilir. En düşük ortalamaya sahip ifadeler incelendiğinde; çocukların kendilerini başkalarıyla kıyaslarken yetersiz hissettiklerinde ve arkadaşları tarafından olumsuz şekilde değerlendirildiklerinde mutsuz oldukları sonucu elde edilmiştir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar için başkaları tarafından pozitif veya negatif değerlendirilmelerinin çocukların duygu durumlarına etki ettiği yorumu yapılabilir.

Araştırmada kullanılan Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı'na annelerin verdikleri cevaplar doğrultusunda en yüksek ortalama puana sahip ifadenin “Çocuğumun olumlu bir davranışında, ona sarılarak ya da onu öperek kendisini takdir ettiğimi belli ederim.” olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadenin ise; “Çocuğumla yaptığım konuşmalarda, onun önceden yaptığı olumsuz davranışlardan söz ederim.” olduğu saptanmıştır. Araştırmada kullanılan Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı'na babaların verdikleri cevaplar doğrultusunda en yüksek ortalama puana sahip ifadenin “Çocuğumun olumlu bir davranışında, ona sarılarak ya da onu öperek kendisini takdir ettiğimi belli ederim.” olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadenin ise; “Çocuğumla yaptığım konuşmalarda, onun önceden yaptığı olumsuz davranışlardan söz ederim.” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne ve babaların cevapları doğrultusunda en yüksek ortalamaya sahip ifade incelendiğinde; anne ve babaların çocuklarının olumlu davranışlarını pekiştirmek için çocuklarına fiziksel temasta bulunup ona sevildiğini hissettirerek davranışı onayladıkları yorumu yapılabilir. Anne ve babaların cevapları doğrultusunda en düşük ortalamaya sahip ifade incelendiğinde; anne ve babaların çocuklarıyla

kurdukları iletişimde, iletişim engellerinden biri olan daha önce yaşanmış olumsuz durumu sürekli hatırlatma davranışını çoğunlukla gerçekleştirmedikleri ve bu konuda bilinçli oldukları yorumu yapılabilir.

Çocukların Demoulin Benlik Algısı Ölçeği'nden almış oldukları puanlara göre; öz yeterlilik alt boyutunun ortalama puanı 34.56, öz saygı alt boyutunun ortalama puanı ise 38.15 olduğu saptanmıştır. Çocukların genel benlik algılarına ait ortalama puan ise 72.71'dir. Öz yeterlilikle öz saygı alt boyutlarıyla beraber çocukların genel benlik algıları yüksektir.

Annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı'ndan almış oldukları ortalama puanın 158.62 olduğu görülmüştür. Babaların ABCİDA'dan aldığı ortalama puanın ise 154.88 olduğu görülmüştür. Araştırmanın bulgularına benzer olarak; Köyceğiz ve Özbey (2019) araştırmalarında, ebeveynlerinin iletişim becerileri arasındaki farklılığı analiz etmek üzere yaptıkları Bağımsız örneklem t-testinin sonucunda annelerin ölçekten almış oldukları puanların babaların puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öksüzoğulları (2013)'nin araştırmasında ise annelerin çocuklarıyla kurdukları iletişimin babalardan daha iyi olduğu saptanmıştır.

Annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı alt boyutlarından almış oldukları ortalamalar sırasıyla; Konuşma, Dinleme, Mesaj, Sözsüz İletişim, Empati şeklindedir. Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişim Değerlendirme Aracı alt boyutlarından almış oldukları ortalamalar sırasıyla; Konuşma, Dinleme, Mesaj, Sözsüz İletişim, Empati şeklindedir. Anne ve babaların ölçeğin alt boyutundan almış oldukları puanlar paralellik göstermektedir. Anne ve babaların en yüksek puanı empati alt boyutundan almış oldukları; en düşük puanı almış oldukları alt boyutun ise sözsüz iletişim becerileri olduğu görülmektedir. Bunun sonucunda, anne babaların çocuklarıyla kuracakları sözsüz iletişimin; duruşun, göz teması kurmanın, dokunmanın öneminin yeterince farkında olmadığı ve bunlara dikkat etmediği söylenebilir.

Demoulin Benlik Algısı Ölçeği sonuçlarına göre 60-72 aylık çocukların benlik algılarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Toplam benlik algısı puanlarına göre araştırmaya katılan çocukların %69.4'ünün benlik algılarının yüksek, %30'unun benlik algılarının orta, %0.6'sının benlik algılarının düşük olduğu görülmektedir. Akşin-Yavuz ve diğerleri (2016), Aktaş (2020), Topal-Camcı (2022) yaptıkları araştırmalarda okul öncesi kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların yüksek benlik algısına sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bayhan ve Öz (2018), 3-6 yaş arasında okul öncesi kuruma devam eden çocuklarla yaptıkları araştırmada çocukların %58,6'sının yüksek benlik algısına sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Son yıllarda yapılan araştırmaların bu araştırmanın bulgularına benzerlik gösterdiği görülmektedir. Çocukların yüksek benlik algısına sahip olmalarına ilişkin benzer sonuçların bulunmasının

nedeni olarak; araştırmaya seçilen örneklem gruplarının okul öncesi eğitim kurumlarından seçilmesi olarak açıklanabilmektedir (Bayhan ve Öz, 2018). Bu nedenle okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların benlik algılarının yüksek bulunması 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının temel özellikleri içerisinde yer alan; çocuğun olumlu benlik algısı geliştirmesi noktasında önemli bir bulgudur. Okul öncesi eğitim kurumlarının eğitim programlarında çocuğun olumlu benlik algısı geliştirmesi için etkinlikler planlanarak desteklendiği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan 60-72 aylık çocukların benlik algılarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde benlik algılarına ilişkin ortalama puanların birbirlerine yakın değerlerde olduğu ve anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Bu araştırma bulgularına benzer olarak Dünder (2010), Yorulmaz (2017), Demirci (2018), Gencer (2019), Aktaş (2020), Kovancı (2020), Topal-Camcı (2022) çocukların benlik algılarının cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucunu ortaya koymuştur. Araştırma bulgularından farklı olarak Akşin (2013), Akşin-Yavuz ve diğerleri (2016) yaptıkları araştırmada erkek çocukların benlik algılarının kız çocuklarından yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sarıca (2010) ise yapmış olduğu araştırmada kız çocukların benlik algılarının erkek çocukların benlik algılarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırma sonuçlarının farklılık göstermesinin araştırmaların örneklemelerinin demografik özelliklerinden veya bulundukları sosyal çevreden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca, çocukların benlik algılarının cinsiyetten bağımsız olduğu söylenebilir.

60-72 aylık çocukların benlik algıları ile anne-baba-çocuk iletişimi arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen çalışmalara literatürde rastlanmamıştır. Bu nedenle tartışma benzer ölçeklere ve alt boyutlara ilişkin araştırma sonuçları dikkate alınarak tartışılmaya çalışılacaktır. Araştırma kapsamında ‘‘60-72 aylık çocukların benlik algıları ile anne-baba-çocuk iletişimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?’’ sorusuna cevap aramak amacıyla benlik algısı ile anne-baba-çocuk iletişimi arasında ikili korelasyona bakılmış ve elde edilen bulgular sonucunda, anne-çocuk iletişimi ve baba-çocuk iletişimi ile çocukların benlik algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmada, anne ve babaların çocuklarıyla olan iletişim becerilerine ilişkin verilerin anne-babaların yanıtladıkları bir ölçekle elde edildiğinden bu sonuca ulaşılmış olabileceği düşünülmektedir. Bunu destekler nitelikte sonuçlar ortaya koyan Dreman ve Shemi (2004), 6-18 yaş arası ebeveynleri boşanmış çocuklarla ve anne-babaları ile yaptıkları araştırmada çocukların yanıtladıkları Ebeveyn-Çocuk İletişim ölçeği puanları ile çocukların kendilik algıları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ancak ebeveynlerin yanıtladıkları Ebeveyn-Çocuk İletişim Ölçeği puanları ile çocukların kendilik algıları arasında

anlamli bir ilişki olmadığını bulmuştur. Bu bulguyu destekler nitelikte başka bir araştırma Sarısoy (2021) anne babaların hem kendi iletişim becerilerinin hem de çocukları ile iletişimlerinin çok iyi olduğunu düşünmelerine rağmen çocukların anne babalarına ilişkin iletişim algılarının olumsuz ve negatif yönde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgulardan ve açıklamalardan yola çıkılarak; anne-baba-çocuk arasındaki iletişimi çocukların değerlendirdikleri veriler ile ilişkisine bakıldığında sonucun farklılaşabileceği yorumu yapılabilir. Başka bir araştırmada ise İkiz (2009), 6 yaş grubundaki çocukların benlik algısı düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında; Demoulin Benlik Algısı ölçeği ile Aile Değerlendirme Ölçeği'nin "iletişim" alt ölçeği arasında anlamli bir ilişki olmadığını bulmuştur.

Bu araştırmada; anne-çocuk iletişimi ile baba-çocuk iletişimi arasında orta düzeyde istatistiksel olarak anlamli ilişki olduğu saptanmıştır. Annelerin konuşma, dinleme, mesaj, sözsüz iletişim, empati becerileri arttıka, babaların konuşma, dinleme, mesaj, sözsüz iletişim ve empati becerilerinin arttığı saptanmıştır. Yani bir başka deyişle, anne veya babanın iletişim becerileri arttığında, diğer ebeveynin iletişim becerileri de artmaktadır. İletişim becerilerinin çocuklarda küçük yaşlardan itibaren öncelikle ebeveynlerin tutum ve davranışları ile şekillendiği düşünöldöğünde ebeveynlere büyük sorumluluklar düşmektedir (Buluş ve Bağcı, 2016). Ebeveynlerin birbirleriyle olan sağlıklı ilişki ve iletişim süreci çocuğun çevresiyle olan ilişkisi için model olacaktır. Anne baba arasındaki sağlıklı iletişime maruz kalan çocuk, anne babası ile ve daha sonra da sosyal çevresi ile aynı iletişimi kurmaya çabalayacaktır. Literatürde anne-çocuk iletişimi ile baba-çocuk iletişimi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara ve anne-babalara öneriler sunulmuştur.

Araştırmacılara yönelik öneriler:

- Araştırmanın örneklem sayısı arttırılarak farklı sosyoekonomik düzeylerdeki ailelerin çocukları ile çalışılabilir, çocukların ölçekten almış oldukları puanların nedenleri araştırılabilir.
- Okul öncesi eğitim almayan 60-72 aylık çocuklarla uygulama yapılabilir.
- Ebeveynlerin iletişim becerilerinin çocukların benlik algılarına etkisini incelemek amacıyla boylamsal araştırmalar yapılabilir.

- 60-72 aylık çocukların benlik algılarını derinlemesine incelemek amacıyla anne-babalar ve çocuklarla görüşme yönteminin de kullanıldığı karma desen araştırma yapılabilir. Elde edilen bulgular nitel veri toplama yöntemlerinden yararlanılarak güçlendirilebilir.
- Araştırmada anne-baba-çocuk iletişimi ile ilgili veriler anne ve babaların doldurduğu formlardan elde edilmiştir. Anne-baba-çocuk iletişimini çocukların değerlendirdiği bir ölçek geliştirilebilir. Geliştirilen bu yeni ölçek ile anne-baba-çocuk iletişimi ve çocukların benlik algısı arasındaki ilişki yeniden incelenebilir.

Anne-babalara yönelik öneriler:

- Çocukların olumlu benlik algısı geliştirmeleri ve bunu korumaları için nasıl destek sağlamaları gerektiğiyle ilgili alanında uzman kişilerin eğitimlerine katılabilir.
- Anne-babalar etkili iletişim teknikleri konusunda uzman kişilerce hazırlanmış yazılı kaynakları okuyabilir, konferanslara katılabilir.

KAYNAKLAR

- Adair, J. (2006). *Etkili iletişim* (Çev. Ö. Çolakoğlu) (3. Baskı). Babil Kültür Yayıncılığı.
- Adıgüzel, Y. (2010). *İletişim Sosyolojisi*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Sosyoloji Lisans Programı, İstanbul.
- Akşin, E. (2013). *60-72 aylık çocukların benlik algıları ile ilköğretime hazır bulunuşlukları arasındaki ilişkinin ve ilköğretime hazır bulunuşluk ile benlik algılarının bazı değişkenlere göre incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Akşin-Yavuz, E., Güven, G., Bayındır, D., Sezer, T., & Yılmaz, E. (2016). Annelerin çocuğunu kabul düzeyi ile çocukların benlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 1065-1081.
- Aktaş, B. (2020). *Okul öncesi dönem çocukların benlik algıları ve farklılıklara saygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Alptekin, A., Sarıkaya, A., & Köroğlu, A.Y. (2023). 60-72 Aylık çocukların benlik algısı ve sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 487-496.
- Altunay, A., & Öz, P. (2006). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin benlik kavramı. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 13(1), 46-59.
- Arabacı, N. (2011). *Anne baba çocuk iletişimini değerlendirme aracı'nın (ABÇİDA) geliştirilmesi ve anne baba çocuk iletişiminin bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Arabacı, N., & Ömeroğlu, E. (2013). 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 41-53.
- Arabacı, N., & Ömeroğlu, E. (2016). Anne-baba-çocuk iletişimi değerlendirme aracı'nın (ABÇİDA) Geliştirilmesi: Geçerlik güvenirlik çalışması. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(7), 1-21. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/goputeb/issue/34069/376868>
- Arabacı, N., Özyürek, A. & Gözün Kahraman, Ö. (2022). Okul öncesi dönem çocuklarının mizaç özellikleri ve baba-çocuk iletişimi arasındaki iletişimin incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(2), 656-675.
- Arseven, A. (1986). Çocukta benlik gelişimine ailenin etkisi ve çocuğun okuldaki başarısı. *Eğitim ve Bilim*, 10(60), 11-17.
- Aryani, E. (2021). Communication of parents and earlychildhood to build confidence in the pandemic covid-19. *Jurnal Pendidikan dan Pemberdayaan Masyarakat*, 8(1), 67-75. <https://doi.org/10.21831/jppm.v8i1.35211>
- Aslan, E. (1992). Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 7-14.
- Aslan-Yılmaz, H. (2016). Bir derleme: Benlik kavramına ilişkin bazı yaklaşımlar ve tanımlamalar. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (48), 79-89.
- Aziz, A. (2010). *İletişime giriş*. Hiperlink.

- Balat, G. U. (2003). Erken çocuklukta benlik saygısının gelişimi ve önemi. M. Sevinç (Ed.), *Gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar* içinde (ss. 330-336). Morpa Kültür Yayınları.
- Banham, V., Hanson, J., Higgins, A., & Jarrett, M. (2000, July 24-26). Parent-Child Communication and Its Perceived Effects on the Young Child's Developing Self-Concept. 7th Australian Institute of family Studies Conference, Sydney, Australia.
- Basit, O., & Ömeroğlu, E. (2019). Gezici anaokulunda çocuktan anneye yaklaşımıyla uygulanan iletişim eğitiminin anne çocuk iletişimine etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 9(1), 37-60.
- Bayhan, P., & Öz, N. S. (2018). 3-6 yaş arasındaki çocuklarda benlik algısı, öz saygı ve öz yeterliliğin ebeveyn tutumu ve akran kabulü ile ilişkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(3), 34-53.
- Brown, G.L., Mangelsdorf, S.C., Neff, C., Schoppe-Sullivan, S.J. & Frosch, C.A. (2009). Young children's self-concepts: associations with child temperament, mothers' and fathers' parenting and triadic family interaction. *Merrill-Palmer Quarterly*, 55(2), 184-216.
- Buluş, M., & Bağcı, B. (2016). Evlilik doyumu: Aile yılmazlığı ve etkili iletişim becerilerinin rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40), 136-152.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi Yayınları.
- Cevher, F., Buluş, M. (2006). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarında akademik benlik saygısı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (20), 28-39.
- Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. W. H. Freeman and Company.
- Cüceloğlu, D. (1993). *Yeniden insan insana* (5. Basım). Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve davranışı* (15. basım). Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A. (2012). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Eğiten Kitap.
- Çağlar, K. (2018). *Etkili iletişim stratejileri* (2. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Demirci, E. (2018). 5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Demoulin, D.F. (1999). A personalized development of self-concept for beginning readers. *Journal of Education*, 120(1), 14-16.
- Demoulin, D.F. (2000). I like me! enhancing self concept in kindergarten-age children through active school/business partnerships. *NASP Communiqué*, 27(8), 141-146.
- Derin, S. (2019). Analitik Psikoloji: Carl Gustav Jung. D. Gençtarım-Kurt ve E. Çetinkaya-Yıldız (Ed.), *Kişilik kuramları* içinde (s. 104-149). Pegem Akademi Yayınları.
- Döğner, S. S., & Kılınç, F. E. (2021). 4-6 yaş çocuğa sahip ailelerin covid-19 pandemi sürecinde çocukları ile iletişimlerinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 480-496.
- Dökmen, Ü. (2019). *İletişim çatışmaları ve empati*. Remzi Kitabevi.
- Dreman, S. & Shemi, R. (2004). Perception of family structure, state-anger, and parent-child communication and adjustment of children of divorced parents. *Journal of Divorce & Remarriage*, 41(1-2), 47-68. Doi: 10.1300/J087v41n01_04

- Dündar, B. (2010). *Okul öncesi dönem 6 yaş çocuklarının benlik algıları ile bilişsel performansları arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Emre, O., Tarkoçin, S., Temiz, A., & Ulutaş, A. (2019). 48-62 aylık çocukların öz düzenleme becerileri ve ebeveynlerin iletişim kurma düzeyleri arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 519-528.
- Epstein, S. (1973). The self-concept revisited or a theory of a theory. *American Psychologist*, 28(5), 404-416. <https://doi.org/10.1037/h0034679>
- Evirgen Geniş, N. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarında bağlanma ve benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karabük Üniversitesi.
- Evirgen-Geniş, N. & Gözün-Kahraman, Ö. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarında bağlanma ve benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2446-2454. Doi: 10.17218/hititsosbil.417456
- Gander M. J. & Gardiner H. W. (2015). *Çocuk ve ergen gelişimi* (A. Dönmez ve N. Çelen, Çev.) (8. Baskı). İmge Kitapevi Yayıncılık.
- Gee, C. B., McNeerney, C. M., Reiter, M. J., & Leaman, S. C. (2007). Adolescent and young adult mothers' relationship quality during the transition to parenthood: Associations with father involvement in fragile families. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(2), 213-224.
- Gencer, H. (2019). *Okul öncesine devam eden çocukların erken okuryazarlık becerileri ile benlik algılarının bazı değişkenlere göre incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Gordon, T. (2015). *Etkili anne-baba eğitimi* (D. Tekin ve N. Özkan, Çev.). Profil Yayıncılık.
- Güngör-Baran, A. (2004). Türkiye'de aile içi iletişim ve ilişkiler üzerine bir model denemesi. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (1), 32-36.
- Güven, Y. & Doğanay Koç, E. (2020). Okul öncesi dönemdeki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile benlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 1391-1406.
- Güzel, H., & Tüfekci, A. (2021). Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların baba çocuk ilişkileri ve babalık rolü algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Gaziantep ili örneği. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(2), 439-465.
- Harter, S. (2006). Developmental and individual difference perspectives on self-esteem. In D. K. Mroczek & T. D. Little (Eds.), *Handbook of personality development* (pp. 311-334). Lawrence Erlbaum Associates Publishers. Doi: 10.4324/9781315805610.ch16
- Hummel, T.G., Cohen, F. & Anders, Y. (2023). Parents' trust in their child's preschool: associations with child and family characteristics and aspects of parent-preschool communication. *Early Education and Development*, 34(5), 1057-1074. <https://doi.org/10.1080/10409289.2022.2101344>
- İkiz, H. (2009). *6 yaş grubundaki çocukların benlik algıları ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- James, W. (1962). *Psychology: the briefer course*. Collier Books.
- Karaçor, S. ve Şahin, A. (2004). Örgütsel iletişim kurma yöntemleri ve karşılaşılan iletişim engellerine yönelik bir araştırma. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 4(8), 96-117.

- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi* (17. Baskı). Nobel Yayınları.
- Kaya, A. (2020). İletişime giriş: Temel kavramlar ve süreçler. A. Kaya (Ed.), *İnsan ilişkileri ve iletişim* içinde (ss. 2-32). Pegem Akademi Yayınları.
- Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.
- Koçyiğit, M. (2016). *Etkili iletişim ve duygusal zekâ*. Eğitim Yayınevi.
- Kovancı, L. (2020). *Okul öncesi dönem 4-5 yaş çocuklarının benlik algıları ile öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Köknel, Ö. (1982). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köyceğiz, M., & Özbey, S. (2019). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin iletişim becerileri ile çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 1707-1734.
- Kuru-Turaşlı, N. (2006). *6 yaş grubu çocuklarda benlik algısını desteklemeye yönelik sosyal-duygusal hazırlık programının etkililiğinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Linell, P. (2005). *The written language bias in linguistics: Its nature, origins and transformations*. Routledge.
- Meriç, A. ve Özyürek, A. (2019). Çocukların ahlaki ve sosyal kural bilgisiyle anne-baba-çocuk iletişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (75), 93-101. Doi: 10.9761/JASSS7693
- McLeod, S. (2014, 5 Şubat). Carl Rogers. 7 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.simplypsychology.org/carl-rogers.html> adresinden erişildi.
- Mezirciyan, L. (2013). *3-6 yaş döneminde okulöncesi eğitime gitme ile ergenlerdeki otonomi-sosyotropi, iç odaklılık-dış odaklılık ve benlik imgesi arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Haliç Üniversitesi.
- Mruk, C. J. (2006). *Self-esteem research, theory, and practice: Toward a positive psychology of self-esteem* (3rd edition). Springer Publishing Company.
- Oskay, Ünsal (2007). *İletişimin ABC'si* (5.Baskı). Der Yayınları.
- Öksüzoğulları, H. (2013). *4-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Önder, A. (2004). *Ailede iletişim*. Morpa Kültür Yayınları.
- Pearson, R. M., & Pillow, B. H. (2016). Mother-child conversation and children's social understanding during middle childhood. *The Journal of Genetic Psychology*, 177(4), 103-121. Doi: 10.1080/00221325.2016.1188054
- Putnick, D. L., Hahn, C. S., Hendricks, C., & Bornstein, M. H. (2020). Developmental stability of scholastic, social, athletic, and physical appearance self-concepts from preschool to early adulthood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 61(1), 95-103.
- Rohmalimna, A., Yeau, O., & Sie, P. (2022). The role of parental parenting in the formation of the child's self-concept. *World Psychology*, 1(2), 36-45. <https://doi.org/10.55849/wp.v1i2.99>

- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press.
- Rowe, M. L., Coker, D., & Pan, B. A. (2004). A comparison of fathers' and mothers' talk to toddlers in low income families. *Social Development*, 13(2), 278–291. Doi:10.1111/j.1467-9507.2004.000267.x
- Santrock, J. W. (2021). *Çocuk gelişimi* (A. Güre, Çev. Ed.) (14. Basım). Nobel Yayıncılık.
- Sarıca, Ö. (2010). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5 ve 6 yaş grubu çocuklarının benlik kavramlarının çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Sarısoy, S. (2021). *Erken çocukluk döneminde anne baba çocuk iletişiminin karşılaştırılmalı olarak incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Searle, A. K., Miller-Lewis, L. R., Sawyer, M. G., & Baghurst, P. A. (2013). Predictors of children's kindergarten classroom engagement: Preschool adult-child relationships, self-concept, and hyperactivity/inattention. *Early Education & Development*, 24(8), 1112–1136. doi:10.1080/10409289.2013.764223
- Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim öğrenme ve öğretim* (27. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Sezer, T., Yılmaz, E., & Koçyiğit, S. (2016). 5-6 yaş grubu çocukların oyun becerileri ile aile-çocuk iletişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 185-204.
- Shavelson, R. J., Hubner, J. J., & Stanton, G. C. (1976). Self-concept: Validation of construct interpretations. *Review of Educational Research*, 46(3), 407–441. Doi:10.3102/00346543046003407
- Şanlı, Z. S. (2012). *Probleme dayalı altı aşamalı ders işleme modelinin anaokuluna giden 60- 72 aylık çocukların benlik algılarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Tabacnick, B.G. & Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Topal-Camcı, F. (2022). 5-6 yaş grubu okul öncesi dönem çocuklarının benlik algıları ile ekran maruziyetleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Tozduman Yaralı, K., & Güngör Aytar, F. (2019). Okul öncesi çocukların bilişsel tempolarına göre benlik algılarının incelenmesi. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 2(2), 287-299.
- Turaşlı, N.K. (2006). 6 yaş grubu çocuklarda “benlik algısını desteklemeye yönelik sosyal-duygusal hazırlık programı”nın etkililiğinin incelenmesi [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Turaşlı, N. K. (2014). Validity and reliability of the DeMoulin Self-Concept Developmental Scale for Turkish preschoolers. *Eurasian Journal of Education Research*, (55), 55-72. <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2014.55.4>
- Turaşlı, N.K. & Zembat, R. (2014). 6 yaş grubu çocuklarda “benlik algısını desteklemeye yönelik sosyal-duygusal hazırlık programı”nın etkililiğinin incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 2(2), 1-16. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nevsosbilen/issue/19735/211136>
- Turner, A. P., Sarason, I. G., & Sarason B. R. (2001). Exploring the link between parental acceptance and young adult adjustment. *Cognitive Therapy and Research*, 25(2), 185-199.

- Tutar, H. (2017). *Büro yönetimi ve iletişim teknikleri* (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Tutar, H., Yılmaz, M. K., & Eroğlu, Ö. (2017). *Genel ve teknik iletişim* (7. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Tuzcuoğlu, N., Efe Azkeskin, K., İlçi Küsmüs, G., & Cengiz, Ö. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile benlik algıları arasındaki ilişkisinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, Ekim 2019, 607-623. Doi: 10.21733/ibad.613920
- Uçar Çabuk, F. & Tezel Şahin, F. (2017). Anne eğitim programının anne çocuk ilişkisine etkisinin incelenmesi. *Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 9(35), 270-279.
- Uyanık-Koç, B. (2020). *48-72 aylık çocukların benlik algılarının mizaç, anne-baba ile ilişki özellikleri ve bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Verschuere, K., Doumen, S., & Buyse, E. (2012). Relationships with mother, teacher, and peers: unique and joint effects on young children's self-concept. *Attachment & Human Development*, 14(3), 233-248. doi:10.1080/14616734.2012.672263
- Yakupoğlu, Y. (2011). *Erken çocukluk döneminde yer alan, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların benlik kavramı algısıyla babalarının bağlanma stillerinin (güvenli – korkulu – kayıtsız – saplantılı) arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Yavuzer, H. (2019). *Ana-baba ve çocuk* (29. Basım). Remzi Kitabevi.
- Yazıcı Ö. & Gündüz Y. (2010). Etkili Eğitim Denetiminde Yaşanan İletişim Engelleri ve Bu Engelleri Aşma Yolları. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 3(2), 37-52.
- Yazıcı Z., & Demirtaş U. (Ekim, 2015). *Çocuklarda sosyal uyum ve benlik algısı ilişkisi*. International Multidisciplinary Congress of Eurasian, Skopje, Makedonya. 239-247.
- Yazıcı, Z., & Taştepe, T. (2013). Ebeveynlerin aile ortamı algısı ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişki. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 98-112.
- Yorulmaz, Z. (2017). *Okul öncesi öğrencilerinin benlik algılarının ve sosyal uyumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Yuan, S., Weiser, D.A., & Fischer, J.L. (2016). Self-efficacy, parent-child relationships, and academic performance: a comparison of European American and Asian American college students. *Social Psychology of Education*, 19(2), 261-280. doi:10.1007/s11218-015-9330-x
- Yüksel, H. A. (2019), İletişimin tanımı ve temel bileşenleri (9. Baskı). Demiray, U. (Ed.) *Etkili İletişim* içinde (s.1-43). Pegem Akademi Yayınları.
- Zembat, R., Koçyiğit, S., Akşin-Yavuz, E., & Tunçeli, H. İ. (2018). Çocukların benlik algısı, mizaç ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(1), 548-567.
- Zincirkıran, Z. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 6 yaş grubu çocuklarının benlik kavramlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.

EKLER

EK-1 ETİK BEYANI

Mersin Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinde belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlâk kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak kullandığımı,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü Mersin Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı,
- Tezin tüm telif haklarını Mersin Üniversitesi'ne devrettiğimi beyan ederim.

...../...../.....

(İmza)

Ecem ÖZLER

EK-2 ORJİNALLİK RAPORU

MERSİN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

MERSİN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM / BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: .../.../....

Tezin Adı: 60-72 Aylık Çocukların Benlik Algıları İle Anne-Baba-Çocuk İletişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yukarıda adı verilen tez çalışmamın tamamının (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edildiğini beyan ederim. Kontrol sonucu aşağıda sunulmaktadır:

Rapor Tarihi	24/09/2023	Tez Savunma Tarihi	29/08/2023
Sayfa Sayısı	68	Benzerlik Endeksi	%20
Karakter Sayısı	137341	Gönderim Numarası	2175244433

Uygulanan filtreler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar dâhil
- 3- 10 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı Soyadı: Ecem ÖZLER
Öğrenci No: 2001040471013
Ana Bilim Dalı: Temel Eğitim Anabilim Dalı
Programı: Okul Öncesi Eğitimi
Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Dr. Vuslat OĞUZ ATICI

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

EK-3 ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Ecem ÖZLER

Doğum Tarihi :

E-Posta :

Öğrenim Durumu :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Okul Öncesi Öğretmenliği	Mersin Üniversitesi	2016-2019
Yüksek Lisans	Okul Öncesi Eğitimi	Mersin Üniversitesi	2020-2023

Görevler :

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Atölye Eğitmeni	Selin Bebek Aktivite	2022-Halen
Öğretmen	Oyun Koleji Anaokulu	Haziran 2021- Kasım 2021

ESERLER

- Özler, E., Halaç, F. A., & Oğuz Atıcı, V. (2021). 60-72 aylık çocukların okul öncesi öğretmenine ilişkin metaforik algıları. World Children Conference II, 21-23 May, Kıbrıs.
- Halaç, F. A., Özler, E., & Oğuz Atıcı, V. (2021). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların pandemi sürecinde yaşadıkları güçlüklerin öğretmen görüşüne dayalı olarak değerlendirilmesi. International Multi - Disciplinary Children's Studies Congress, 18-19 July, Ankara.

EK-4 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Veli,

“60-72 Aylık Çocukların Benlik Algıları İle Anne-Baba-Çocuk İletişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” konulu araştırma yapmaktayım. 60-72 aylık çocukların benlik algıları ile anne-baba-çocuk iletişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Sizden, araştırma için bilimsel amaçlı olarak kullanılacak olan **“Kişisel Bilgi Formu”**nu ve **“Anne-Baba-Çocuk İletişimi Değerlendirme Aracı”**nı doldurmanız beklenmektedir. Tüm maddelerin tamamının yanıtlanması araştırma için önem taşımaktadır. Elde edilen veriler **bilimsel amaçla kullanılacak olup, yanıtlarınız gizli tutulacaktır.** Araştırmada gönüllülük esastır. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Öğr. Ecem ÖZLER

Mersin Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

e-posta:

Çocuğa Ait Demografik Bilgiler:

1.Yaş Grubu: 60-66 Ay () 67-72 Ay ()

2.Cinsiyeti: Kız () Erkek ()

3.Çocuğunuzun Doğum Sırası:

İlk Çocuk () Ortanca ya da ortancalardan biri () Son Çocuk ()

4.Çocuğunuzun okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi ne kadardır?

a. Bir yıldan az b. Bir yıl c. İki yıl d. Üç yıl

5.Ailedeki Çocuk Sayısı: 1 () 2 () 3 () 4 ve üzeri ()

Aileye Ait Demografik Bilgiler:

6.Annenin ve Babanın Yaşı

	Anne	Baba
a. 25 yaş ve altı	()	()
b. 26 – 30 yaş	()	()
c. 31 – 35 yaş	()	()
d. 36 – 40 yaş	()	()

e. 41 yaş ve üzeri () ()

7. Annenin ve Babanın Öğrenim Düzeyi

	Anne	Baba
a. Okur-yazar değil	()	()
b. Okur-yazar-İlkokul mezunu	()	()
c. Ortaokul mezunu	()	()
d. Lise mezunu	()	()
e. Üniversite mezunu	()	()
f. Lisansüstü mezunu	()	()

8. Annenin ve Babanın Mesleği

a. Annenin mesleği:

b. Babanın mesleği:

9. Annenin Çalışma Durumu

a. Çalışıyor ()

b. Çalışmıyor ()

10. Anne-Babanın Birlikte Yaşama Durumu

a. Birlikte yaşıyor ()

b. Ayrı yaşıyor ()

EK-5 DEMOULİN ÇOCUKLAR İÇİN BENLİK ALGISI ÖLÇEĞİ

Öz Yeterlilik Alt Boyutu (Örnek Maddeler):

1-Faaliyetimi yaparken öğretmenimden yardım istediğimde, ...hissederim.

5-Her sabah, okula gitmek için hazırlanırken, ...hissederim.

9-Öğretmenim, evde yapmamız için bir faaliyet/görev verdiğinde, ...hissederim.

Öz Saygı Alt Boyutu (Örnek Maddeler):

16-Oyun zamanı, arkadaşlarımla birlikteyken, ...hissederim.

21-Kendi kendime oynarken, ...hissederim.

26-Ailem hakkında konuştuğumda, ... Hissederim.

EK-6 ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİ DEĞERLENDİRME ARACI (ABÇİDA)

(Örnek Maddeler)

	Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
1.Çocuğumla öfke, heyecan gibi duygusal tepkilerimi kontrol ederek konuşurum.					
2.Çocuğumun sözünü kesmeden dinlerim.					
3.Çocuğumla yaptığım konuşmalarda, emir cümleleri içeren ifadeler kullanırım.					
4.Çocuğumun anlattıklarını dinlemek için ona zaman ayırırım.					
5.Çocuğuma karşı olan öfke, kızgınlık, hayal kırıklığı gibi olumsuz duygularımı her yerde ve herkesin yanında belli etmekten kaçınırım.					
6.Konuşmalarımda, çocuğumun kişiliğini zedeleyici hakaret içeren ifadeler kullanmamaya çalışırım.					

EK-7 ETİK KURUL ONAY BELGESİ

EK-8 ARAŞTIRMA İZNİ ONAY BELGESİ

EK-9 DEMOULİN BENLİK ALGISI ÖLÇEĞİ KULLANIMI İÇİN İZİN FORMU

**EK-10 ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİNİ DEĞERLENDİRME ARACI
KULLANIMI İÇİN İZİN FORMU**

